

Indikátory udržitelného rozvoje ve městě Hodonín

Vladimíra Hlaváčková

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Vladimíra HLAVÁČKOVÁ**
Studijní program: **B 6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**

Téma práce: **Indikátory udržitelného rozvoje ve městě Hodonín**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Analyzujte udržitelný rozvoj, definujte indikátory udržitelného rozvoje a popište zvolený indikátor na místní úrovni.

II. Praktická část

- Provedte analýzu zvoleného indikátoru ve městě Hodonín.
- Zhodnoťte hlavní problémy ve městě Hodonín.
- Navrhněte možnosti zlepšení udržitelného rozvoje ve městě Hodonín.

Závěr

Rozsah práce: cca 40
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- [1] LUPAČ, M. et al. Zrcadlo místní udržitelnosti: evropské indikátory udržitelného rozvoje v praxi měst České republiky. 2. vyd. [Praha?]: Studio Gabreta, 2005. 45 s. ISBN 80-903244-7-9.
[2] MOLDAN, B. Indikátory trvale udržitelného rozvoje. 1. vyd. Ostrava: VŠB - TU; Praha: MŽP ČR, UK. Centrum pro otázky životního prostředí, 1996. 87 s. ISBN 80-7078-380-X.
[3] PŮČEK, M. et al. Udržitelný rozvoj, environmentální řízení a audity. 1. vyd. Vsetín: COM4, 2007. 77 s. ISBN 978-80-903960-1-2.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Milan Půček, MBA, Ph.D
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání bakalářské práce: 6. dubna 2010
Termín odevzdání bakalářské práce: 21. května 2010

Ve Zlíně dne 6. dubna 2010

doc. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

prof. RNDr. René Wokoun, CSc.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 20.5.2016

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě

pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce „Indikátory udržitelného rozvoje ve městě Hodonín“ je zaměřena na téma udržitelného rozvoje, především na místní úrovni a definuje možnosti sledování a měření tohoto vývoje. Celá práce je rozdělena do dvou částí a to na teoretickou a praktickou.

Teoretická část (kap. 1 – 3)

První kapitola vymezuje základní pojmy, formuluje cíle práce, stanovuje problémové otázky, popisuje využití metody zpracování a zdůvodňuje zvolení tématu bakalářské práce. Druhá kapitola objasňuje podstatu vzniku udržitelného rozvoje a stanovuje jeho definici. Udržitelný rozvoj by měl vycházet ze základního strategického dokumentu, kterým je Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky. Udržitelnému rozvoji v ČR je věnována následující část této kapitoly. V další části definuji pojem Agenda 21 a uplatňování udržitelného rozvoje na místní úrovni prostřednictvím místní Agendy 21. Posuzování vývoje udržitelného rozvoje v prostoru a čase je možné prostřednictvím indikátorů, kterým je věnována třetí kapitola. Součástí této kapitoly je také představení sady indikátorů udržitelnosti, která je označována pojmem „Společné evropské indikátory“.

Praktická část (kap. 4 – 8)

Čtvrtá kapitola popisuje stručnou charakteristiku města Hodonín jako místa, kde se provádělo místního šetření. Obecné informace a způsob zjišťování a zpracování stanoveného indikátoru, kterým je „Spokojenost občanů s místním společenstvím“ jsou definovány v kapitole páté. Vlastní místní šetření posuzovaného indikátoru ve městě Hodonín je uvedeno v kapitole šesté. Zahrnuje jak porovnání v čase, tak porovnání mezi obcemi. Sedmá kapitola je věnována souhrnnému vyhodnocení indikátoru „Spokojenost občanů s místním společenstvím“ ve městě Hodonín. Poslední, osmá kapitola vymezuje zjištěné negativní trendy, navrhuje způsob jejich řešení či zlepšení a uvádí doporučení k zapojování a komunikaci s veřejností.

Klíčová slova:

Udržitelný rozvoj, Agenda 21, místní Agenda 21, Strategie udržitelného rozvoje, principy udržitelného rozvoje, indikátory, indikátory udržitelného rozvoje, Společné evropské indikátory, město Hodonín.

ABSTRACT

The thesis "Indicators of sustainable development in the town of Hodonín" focuses on the subject of sustainable development, particularly at local level. It also defines the possibilities of monitoring and measuring this development. The whole thesis is split into two parts, the theoretical and practical.

Theoretical part (chapters 1 – 3)

Chapter one defines basic terminology, establishes the objectives of the thesis, raises the problematic questions, describes the used methods of processing and justifies the chosen subject of the thesis. **Chapter two** clarifies the principle of origin of sustainable development and determines its definition. Sustainable development should derive from the basic strategic document, which is The Strategic Framework of Sustainable Development of The Czech Republic. The next part of this chapter is also focused on sustainable development in The Czech Republic. Here I also define the term Agenda 21 and explain the application of sustainable development at local level in conjunction with Agenda 21. The evaluation of sustainable development in time and space is possible with the use of indicators, which **Chapter three** focuses on. A range of indicators, called "Common European Indicators", is introduced here.

Practical part (chapters 4 – 8)

Chapter four describes brief characteristics of Hodonín, a place where the research was conducted. General information and methods of detecting and processing given indicator, which is "The satisfaction of citizens with local community" are defined in **Chapter five**. The actual local survey of evaluated indicator in the town of Hodonín is described in **Chapter six**. It contains the comparison in time as well as amongst villages. **Chapter seven** gives a general evaluation of "The satisfaction of citizens with local community" indicator in Hodonín. Finally, **Chapter eight** determines detected negative trends, proposes their solution or improvement and gives recommendations for involvement and communication with the public.

Keywords:

Sustainable development, Agenda 21, local Agenda 21, The strategy of sustainable development, the principles of sustainable development, indicators, the indicators of sustainable development, Common European indicators, the town of Hodonín.

Poděkování:

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce, Ing. Milanu Půčkovi, MBA, Ph.D, za odborné vedení, rady, připomínky a podněty.

Zvláštní poděkování patří také Petře Hajmanové, koordinátorce Projektu Zdravé město a MA 21, Odbor rozvoje města Hodonín a Mgr. Josefu Novákovi, řediteli neziskové organizace TIMUR, o. s., za jejich přístup a cenné informace.

V neposlední řadě patří poděkování mým nejbližším.

Motto:

„Když civilizované lidstvo ve slepém vandalismu ničí živou přírodu, jež ho obklopuje a živí, ohrožuje samo sebe ekologickým zruinováním. Patrně si začne uvědomovat své chyby, až když je pocítí ekonomicky.“

Lorenz Konrad ve své knize Osm smrtelných hříchů

Prohlášení:

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	12
I TEORETICKÁ ČÁST	14
1 VYMEZENÍ PROBLÉMU	15
1.1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	15
1.2 FORMULACE CÍLŮ PRÁCE	17
1.2.1 Problémové otázky	18
1.3 POPIS POUŽÍVANÝCH METOD	18
1.4 ZDŮVODNĚNÍ ZVOLENÉHO TÉMATU	18
2 UDRŽITELNÝ ROZVOJ	20
2.1 PODSTATA VZNIKU UDRŽITELNÉHO ROZVOJE A JEHO DEFINICE	20
2.2 UDRŽITELNÝ ROZVOJ V ČESKÉ REPUBLICE	21
2.3 AGENDA 21	22
2.3.1 Co znamená Agenda 21	22
2.4 MÍSTNÍ AGENDA 21	23
2.4.1 Co znamená místní Agenda 21	23
2.4.2 Základní části systému místní Agendy 21	25
2.4.3 Kritéria místní Agendy 21	27
2.4.4 Podpora místní Agendy 21	28
2.4.5 Ukazatele úspěchu a účinnosti práce	29
3 INDIKÁTORY UDRŽITELNÉHO ROZVOJE	30
3.1 CO JSOU TO INDIKÁTORY UDRŽITELNÉHO ROZVOJE	30
3.1.1 Možnosti využití indikátorů na místní úrovni	30
3.1.2 Jaké má mít indikátor vlastnosti	31
3.1.3 Jak se volí vhodné indikátory	32
3.1.4 Typy indikátorů	32
3.2 SPOLEČNÉ EVROPSKÉ INDIKÁTORY	33
3.2.1 Vznik Společných evropských indikátorů	33
3.2.2 Vstupní podmínky pro sledování ECI ve městech	34
3.2.3 Přehled sady ECI/TIMUR	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	37
4 CHARAKTERISTIKA MĚSTA HODONÍN	38
4.1 ZÁKLADNÍ ÚDAJE	38
4.2 POSTAVENÍ A PŮSOBNOST MĚSTSKÉHO ÚŘADU	38
4.3 VEŘEJNÁ SPRÁVA MĚSTA	39
4.4 PODPORA UDRŽITELNÉHO ROZVOJE VE MĚSTĚ	40
4.4.1 Partnerství města s TIMUR	41
4.4.2 Členství města v NSZM ČR	41
5 A.1 SPOKOJENOST OBČANŮ S MÍSTNÍM SPOLEČENSTVÍM	43

5.1	OBECNÉ INFORMACE K INDIKÁTORU A.1	43
5.2	METODIKA PRŮZKUMU A ZPRACOVÁNÍ INDIKÁTORU A.1.....	43
6	APLIKACE INDIKÁTORU A.1 VE MĚSTĚ HODONÍN.....	45
6.1	VZOREK RESPONDENTŮ	45
6.1.1	Socio-demografické složení respondentů.....	45
6.2	SPOKOJENOST OBČANŮ S MÍSTEM, KDE ŽIJÍ A PRACUJÍ	46
6.3	SPOKOJENOST OBČANŮ S JEDNOTLIVÝMI RYSY FUNGOVÁNÍ OBCE	48
6.4	OBČANÉ HODNOTÍ FUNGOVÁNÍ A HLEDISKA KVALITY ŽIVOTA V OBCI	49
6.4.1	Bezpečnost	49
6.4.2	Kvalita služeb.....	49
6.4.3	Dostupnost základních služeb	50
6.4.4	Obecně kvalita.....	51
6.4.5	Názory občanů.....	51
6.4.6	Možnosti zapojení občanů do rozhodování.....	52
6.5	TŘÍDĚNÍ KOMUNÁLNÍHO ODPADU A SBĚR BRKO	53
6.5.1	Třídění komunálního odpadu	53
6.5.2	Informovanost občanů o třídění BRKO	54
6.5.3	Třídění BRKO	54
7	VYHODNOCENÍ INDIKÁTORU A.1 VE MĚSTĚ HODONÍN.....	55
7.1	SOUHRNNÉ VYHODNOCENÍ APLIKAČNÍ ČÁSTI.....	55
7.2	CÍLOVÉ HODNOTY INDIKÁTORŮ	56
8	NÁVRH NA ZLEPŠENÍ SITUACE VĚ MĚSTĚ HODONÍN.....	58
8.1	DOKUMENTY UDRŽITELNÉHO ROZVOJE MĚSTA HODONÍN.....	58
8.1.1	Strategie udržitelného rozvoje města Hodonín	58
8.1.2	Akční plán rozvoje města Hodonín.....	59
8.2	STANOVENÍ NEGATIVNÍCH TRENDŮ A NAVRŽENÁ ŘEŠENÍ	59
8.2.1	Možnosti zaměstnání ve městě Hodonín.....	60
8.2.2	Chodit bezpečně v noci po veřejných prostranstvích	61
8.2.3	Kvalita služeb kulturního domu	61
8.2.4	Dostupnost sociálních služeb a azylových domů	62
8.2.5	Kvalita ovzduší a hluchost	62
8.2.6	Podpora podnikatelským záměrům	63
8.2.7	Možnost podílet se na místním plánování.....	63
8.2.8	Třídění a sběr odpadu.....	64
8.3	NAVRŽENÁ DOPORUČENÍ K ZAPOJOVÁNÍ A KOMUNIKACI S VEŘEJNOSTÍ.....	64
8.3.1	Zapojování veřejnosti.....	65
8.3.2	Zvýšení komunikace s veřejností a propagace	65
	ZÁVĚR	67
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	69
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	72
	SEZNAM OBRÁZKŮ	74

SEZNAM TABULEK.....	75
SEZNAM PŘÍLOH.....	76

ÚVOD

Myšlenka udržitelného rozvoje je výsledkem dlouholetého hledání poté, co se ukázaly jako nereálné představy o trvalém růstu založeném na zdánlivě nevyčerpatelných přírodních zdrojích a na technickém pokroku spojeném s průmyslovou revolucí.

Stávající trendy rozvoje lidské společnosti poukazují spíše na neudržitelnost. Příčinou je nadměrné čerpání přírodních zdrojů, nadměrná produkce odpadů a znečištění, nerespektování ekologických zákonitostí atd.

Problémy, které vznikly díky těmto zažitým přístupům, ohrožují výrazně existenci lidského společenství a mají velký dopad na zdravý ekosystémů, společnosti i jednotlivců. Pozornost věnovaná trendům rozvoje ukázala, že ekologické problémy jsou provázány s problémy sociálními a ekonomickými. Neustále se zhoršující stav životního prostředí a energetická krize na počátku sedmdesátých let dvacátého století, přispěly k prvním snahám řešit tyto závažné problémy.

K nápravě tohoto neudržitelného stavu a ke změně hospodaření jako první důrazně vyzvala Konference Organizace spojených národů (z anglického United Nations, dále jen OSN) o životním prostředí z roku 1972 ve Stockholmu. Zřídila Program OSN pro životní prostředí (z anglického United Nations Environment Programme, dále jen UNEP), jehož posláním je stimulovat a koordinovat akce na ochranu životního prostředí především na mezinárodní úrovni.

Dalším významným mezníkem byla v roce 1992 Konference OSN o životním prostředí a rozvoji (z anglického United Nations Conference on Environment and Development – dále jen UNCED) v Riu de Janeiro, nazývaná Summitem Země. Její snahou bylo nalézt vhodné cesty k řešení nejzávažnějších problémů planety, které před lidstvem vyvstaly na prahu nového tisíciletí. Ochrana životního prostředí se stala součástí širšího úsilí o trvale udržitelný rozvoj. Výsledkem bylo přijetí dokumentu Agenda 21, který rozpracovává principy udržitelného rozvoje v globálním měřítku do jednotlivých problémových oblastí.

V roce 2002, tedy deset let po Konferenci v Rio de Janeiru, se konal Světový summit o udržitelném rozvoji (z anglického World Summit on Sustainable Development, dále jen WSSD) v jihoafrickém Johannesburgu. Ten poukázal na postupy a směry k účinnějšímu uplatňování Agendy 21 a dosažení udržitelného rozvoje. Mimo to vyzývá k posilování programových a institucionálních rámců udržitelného rozvoje prostřednictvím vytváření Stra-

tegií udržitelného rozvoje, dále k podpoře integrace a rovnovážného začlenění ekonomických, sociálních a environmentálních rozměrů do udržitelného rozvoje a k aktivnímu zapojení občanské společnosti a dalších významných zainteresovaných stran v rámci přijetí místních Agend 21, které představují realizaci udržitelného rozvoje na místní úrovni.

K plánování udržitelného rozvoje je vhodné využívat indikátory udržitelného rozvoje, které slouží k hodnocení úspěšnosti stanovených Strategii na národní úrovni. Současně vzniká potřeba sledování těchto indikátorů i na místní úrovni, jež jsou nástrojem lokální politiky udržitelného rozvoje a klíčem ke strategickému plánování udržitelného rozvoje v konkrétních municipalitách.

Cílem této práce je analýza stanoveného indikátoru udržitelného rozvoje ve zvoleném městě. Tímto indikátorem je „Spokojenost občanů s místním společenstvím“. Cíle práce a problémové otázky, které práce řeší, jsou uvedeny v kapitole 1.2.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ PROBLÉMU

1.1 Vymezení základních pojmů

„Dnešní Země je planetou lidí, je především lidským světem. Stále více přestává platit, že lidé jsou součástí přírody, Příroda se naopak stává součástí světa lidského. Na lidech a jejich činech závisí její osud, nikoliv naopak. Novou lidskou „všemocností“ je dána odpovědnost za osud planety i všech jejích živých obyvatel.“¹

Dlouhodobě se projevují snahy vyjádřit a měřit udržitelnost rozvoje prostřednictvím indikátorů udržitelného rozvoje.

Indikátory *„představují jasně a určité informace obvykle v číselné podobě, které mají dobrou vypovídací schopnost, to znamená, že sdělují důležitá a všem srozumitelná fakta.“²*

S celou řadou indikátorů se setkáváme v praxi. V ekonomické oblasti se využívá např. hrubý domácí produkt, míra inflace či míra nezaměstnanosti, podle kterých dokážeme spolehlivě posoudit ekonomickou situaci. V sociální oblasti je zaveden souhrnný indikátor index lidského rozvoje, který podává informaci o celkovém rozvoji lidské osobnosti, o vzdělání a zdraví lidí. V oblasti environmentální se uplatňují indikátory např. množství vypouštěných škodlivin do ovzduší nebo vod, plocha devastovaných území, počet ohrožených druhů rostlin a živočichů nebo počet a velikost skládek toxického odpadu.

„Indikátory jsou výsledkem zpracování a určité interpretace primárních dat. Jsou zaměřeny určitým směrem, něco ukazují, něco indikují.“³ Jednotlivá čísla nebo jiné údaje mají svůj význam zřejmý v jistém kontextu. Indikátory nemají smysl samy o sobě, ale v širších souvislostech. Vždy o něčem vypovídají a jsou velmi užitečné při posuzování časového vývoje.

¹ MOLDAN, B., *Indikátory trvale udržitelného rozvoje*, 1996, s. 42.

² MOLDAN, B. *(Ne)udržitelný rozvoj: ekologie – hrozba i naděje*. Praha: Univerzita Karlova, 2003. s. 60.

³ MOLDAN, B. *Ekologická dimenze udržitelného rozvoje*. Praha: Univerzita Karlova, 2006. s. 99.

Slovní spojení: **trvale udržitelný rozvoj** obsahuje dva základní pojmy: rozvoj a trvalou udržitelnost.

Rozvoj „znamená změnu v čase, při níž se daný subjekt mění k lepšímu. Některé parametry mohou růst, jiné se mohou zmenšovat, celkový vývoj probíhá směrem k dokonalejšímu, plnějšímu, zralějšímu stavu.“⁴ Opakem rozvoje je stagnace, kdy nedochází ke zlepšení, ale k zastavení či zhoršení původního stavu.

(Trvalá) udržitelnost „poukazuje na dlouhodobý charakter nějaké aktivity, na možnost jejího pokračování do neomezené budoucnosti.“⁵

K tomu, aby byl rozvoj společnosti dlouhodobě udržitelný, je potřeba vytvořit rovnováhu mezi třemi základními rozměry – ekonomickým, sociálním a ekologickým.

Ekonomický rozměr vychází z nutnosti zachovat při veškeré hospodářské činnosti základní kapitál a využívat jen vyprodukovaného zisku. To se týká nejen vyrobeného lidského kapitálu, ale i kapitálu přírodního.

Sociální rozměr se týká jednak lidí jako jednotlivců a jednak společnosti. Lidský rozvoj znamená odstranění chudoby, zlepšování zdraví, delší věk, méně nemocí, vzdělanost, slušné životní podmínky a bezpečnost. Společenský rozvoj se týká především institucí demokracie, zabezpečení lidských práv a svobod a spravedlivého uspořádání společnosti.

Ekologický rozměr poukazuje na to, že hospodářská činnost a celkový rozvoj civilizace se děje v širším rámci přírodních podmínek. Lidé jsou součástí zemské biosféry a jsou plně závislí na přírodních zdrojích a na planetárních životodárných systémech.⁶

Místní úroveň představuje snahu o posílení role místní samosprávy a zabezpečování místních potřeb. Indikátory udržitelného rozvoje na této úrovni odráží důsledky místní politiky a občanské aktivity v konkrétně zvolené obci (městě).

⁴ MOLDAN, B., *Indikátory trvale udržitelného rozvoje*, 1996, s. 63.

⁵ MOLDAN, B., *Indikátory trvale udržitelného rozvoje*, 1996, s. 63.

⁶ MOLDAN, B. *Ekologická dimenze udržitelného rozvoje*. Praha: Univerzita Karlova, 2006. s. 14.

1.2 Formulace cílů práce

Rozvoj na všech úrovních by měl být udržitelný, resp. měl by respektovat zásady udržitelného rozvoje. Česká republika (dále jen ČR) vytvořila udržitelnému rozvoji základní zastřešující dokument, kterým je Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR, ze kterého vychází ostatní strategické dokumenty na úrovni obcí a měst. Účinným nástrojem pro realizaci konceptu udržitelného rozvoje na místní úrovni je strategické plánování: místní Agenda 21 a sledování sady vybraných indikátorů udržitelného rozvoje pro hodnocení dosažených změn.

Právě na místní úrovni se nejvíce setkáváme s tím, jak jsou provázané problémy ekonomické, sociální a environmentální. Jednotlivé místní samosprávy stojí před nemalou výzvou. Jejich úkolem je zajistit dlouhodobě příznivý rozvoj ve všech těchto třech oblastech, posílit roli místní samosprávy, zabezpečit potřeby na místní úrovni a přispět tak ke zlepšení kvality života a zvyšování spokojenosti občanů.

Myšlenka prosazování udržitelného rozvoje na místní úrovni naráží přinejmenším na tři hlavní problémy, kterými jsou:

- neudržitelný rozvoj na mezinárodní a národní úrovni, který částečně znemožňuje udržitelný rozvoj měst a regionů;
- nedostatečné a nejasné vymezení obsahu, cílů a limitů místního udržitelného rozvoje;
- chybějící srozumitelné, věrohodné a měřitelné indikátory místního udržitelného rozvoje.⁷

Hlavním cílem této práce je zhodnocení vývoje udržitelného rozvoje na místní úrovni a to prostřednictvím indikátoru. Zvoleným indikátorem je „Spokojenost občanů s místním společenstvím“, který patří do sady Společných evropských indikátorů. Díky tomuto indikátoru získává místní samospráva názory občanů na stav města a na kvalitu života v něm.

⁷ LUPAČ, M. et al. *Zrcadlo místní udržitelnosti: evropské indikátory udržitelného rozvoje v praxi měst České republiky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2005. s. 5.

Na hlavní cíl navazuje vyhodnocení hlavních problémových oblastí, které vychází z provedeného místního šetření. Toto vyhodnocení by mělo být impulsem pro místní samosprávu při dalším plánování místní politiky a při strategickém plánování.

Na vyhodnocení těchto hlavních problémových oblastí navazuje návrh na zlepšení spokojenosti a zvyšování kvality života obyvatel ve městě Hodonín, při současném respektování základních zásad udržitelného rozvoje.

1.2.1 Problémové otázky

Zpracování této práce přinese odpovědi na následující problémové otázky:

- Jak lze charakterizovat pojem „Místní Agenda 21“?
- Jak lze charakterizovat pojem „Indikátory udržitelného rozvoje“?
- Jak jsou občané spokojeni se svou obcí jako místem, kde žijí a pracují?
- Jak jsou občané spokojeni s jednotlivými rysy fungování obce?
- Jak občané nakládají s odpadem?

Posuzování těchto problémových otázek je možné jak v prostoru – porovnávání výsledků navzájem mezi obcemi, tak v čase – při pravidelném a opakovaném sledování.

1.3 Popis používaných metod

V rámci zpracované bakalářské práce jsou využívány tyto metody:

- rešerše a analýza literatury a volně dostupných informačních zdrojů, metoda deskripce (byla využita převážně v teoretické části práce),
- metoda komparace,
- analýza volně dostupných dat a dotazníkové šetření (byla využita v praktické části práce).

1.4 Zdůvodnění zvoleného tématu

Prvním impulsem pro výběr zvoleného tématu byla přednáška v druhém ročníku mého studia na FaME, tedy počátkem roku 2009. Přednášejícím byl Ing. Milan Půček, MBA a obsahem přednášky bylo mimo jiné i téma: „Udržitelný rozvoj, environmentální řízení a audi-

ty⁶. V rámci tohoto bloku jsem získala informaci, že město Hodonín (ve kterém pracuji), je součástí sítě obcí a měst, které podporují místní Agendu 21.

Získané poznatky vzbudily natolik můj zájem, že jsem kontaktovala slečnu Petru Hajmanovou, která pracuje jako koordinátor v oblasti místního udržitelného rozvoje na Odboru rozvoje města Hodonín. Díky několika schůzkám a materiálům, které jsem dostala k dispozici, jsem zahájila přípravu na samotnou bakalářskou práci.

Koncem roku 2009 byla ze strany města Hodonín zahájena příprava dotazníkového šetření ke zvoleným indikátorům, které se pravidelně měří a vyhodnocují. Před zahájením místního šetření probíhalo školení tazatelů ve spolupráci koordinátora za město Hodonín a občanského sdružení TIMUR, zastoupeného Mgr. Josefem Novákem. Tohoto školení jsem se účastnila a při této příležitosti přednesla své otázky ve vztahu k udržitelnému rozvoji na místní úrovni a k sledovaným indikátorům.

Na základě získaných informací a podkladů byla zpracována tato bakalářská práce.

2 UDRŽITELNÝ ROZVOJ

2.1 Podstata vzniku udržitelného rozvoje a jeho definice

Do čela celosvětového úsilí o odvrácení ekologické krize se postavila OSN, která k tomuto účelu zřídila v roce 1983 Světovou komisi pro životní prostředí a rozvoj (z anglického World Commission on Environment and Development – dále jen WCED). Do jejího čela jmenovala norskou ministerskou předsedkyni Gro Harlem Brundland. Úkolem komise bylo nalézt způsob, jak překonat rozpor mezi ekonomickým rozvojem a kvalitou životního prostředí. Výsledkem se stal nový typ rozvoje, který byl nazván udržitelným.

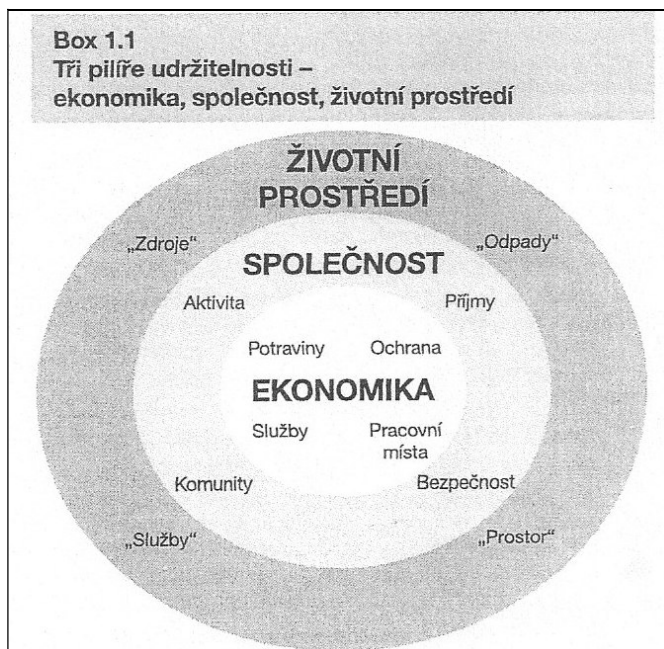
Samotný pojem vychází z překladu anglického „sustainable development“ čili (trvale) udržitelný rozvoj. Jeho podstatu asi nejlépe vystihuje definice OSN ze zprávy komise WCED z roku 1987, která je známá pod názvem Naše společná budoucnost. Definice říká, že: „(Trvale) udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.“⁸ Jinak řečeno, jedná se o takový rozvoj, který zajistí naplnění potřeb současné společnosti, aniž by ohrozil možnost splnění potřeb generací příštích. Celá Zpráva proto podrobně rozebírá podmínky a změny nutné pro udržitelný rozvoj na planetě Zemi.

Mezi základní podmínky udržitelnosti rozvoje patří: „Každý rozvojový záměr musí být především průchodný ekonomicky, musí zaručovat trvalý ekonomický přínos. Druhou podmínkou je přijatelnost po stránce lidského a sociálního rozvoje. Záměr musí přispět k rozvoji lidské osobnosti, nesmí znamenat zátěž pro sociálně slabší vrstvy nebo přinést jakékoliv společenské napětí. Rozvoj musí být také ekologicky únosný, tzn. nesmí být významně snížena schopnost ekosféry poskytovat lidské společnosti potřebné služby a statky. Únosná kapacita prostředí a přírodních zdrojů nesmí být překročena.“⁹

⁸ BRUNDTLANDOVÁ, GRO HARLEM. *Naše společná budoucnost: světová komise pro životní prostředí a rozvoj*. Praha: Academia, 1991.

⁹ MOLDAN. B. *(Ne)udržitelný rozvoj: ekologie – hrozba i naděje*. Praha: Univerzita Karlova, 2003. s. 81.

Udržitelný rozvoj znamená vytvoření rovnováhy mezi ekonomickou, sociální a ekologickou oblastí, ale také rovnováhu mezi zeměmi, společenskými skupinami, současností a budoucností.

Obr. 1. Tři pilíře udržitelného rozvoje

Zdroj: Moldan B. [7]

2.2 Udržitelný rozvoj v České republice

K myšlenkám udržitelného rozvoje se ČR přihlásila spolu s představiteli více než 170 zemí světa na konferenci v Riu de Janeiro roku 1992.

Samotný termín udržitelného rozvoje je v ČR definován přímo zákonem. Konkrétně se jedná o § 6 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, který uvádí následující definici: „Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“¹⁰

¹⁰ § 6 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Obdobně jako další státy, také ČR má svou Strategii udržitelného rozvoje (dále jen SUR). První SUR ČR byla schválena koncem roku 2004. Základní úlohou bylo včas upozornit na existující a potenciální problémy, jež by mohly ohrozit přechod ČR k udržitelnému rozvoji, a iniciovat opatření, jak těmto hrozbám předejít nebo je alespoň zmírnit.

*„Cílem strategie bylo vytvořit konsensuální rámec pro zpracování dalších materiálů koncepčního charakteru (sektorových politik či akčních programů) a být tak důležitým východiskem pro strategické rozhodování v rámci jednotlivých resortů i pro meziresortní spolupráci a spolupráci se zájmovými skupinami.“*¹¹

SUR ČR je historicky podmíněna a v průběhu času se rozvíjí, doplňuje a mění. Vláda ČR schválila dne 11. ledna 2010 usnesením č. 37 nový Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky. Tento dokument slouží jako zastřešující pro všechny koncepční dokumenty vypracováváné v ČR. Strategický rámec udržitelného rozvoje má nadresortní charakter a jeho účelem je napomoci vzájemné provázanosti opatření, cílů a politik, které již mohou být součástí stávajících sektorových strategií.

Cílem aktualizovaného dokumentu Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR je stanovení vize udržitelného rozvoje, určení klíčových priorit a cílů, definování principů udržitelnosti a rozpracování základní implementační struktury. Obsahem dokumentu je také monitorování situace v ČR z hlediska udržitelného rozvoje pomocí sady indikátorů.¹²

2.3 Agenda 21

2.3.1 Co znamená Agenda 21

Jedná se o dokument OSN, který se stal strategickým plánem pro realizaci trvale udržitelného rozvoje, jehož zabezpečení mají za úkol jednotlivé státy.

¹¹ ŽÁK, M. *Účetnictví a reporting udržitelného rozvoje: na mikroekonomické a makroekonomické úrovni*. Praha: Linde, 2009. s. 8.

¹² *Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky* [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.mzp.cz/cz/sur>>.

Definice dokumentu Agenda 21: „*Agenda 21 znamená program pro 21. století, ukazující cestu k udržitelnému rozvoji na naší planetě.*“¹³

Samotný pojem Agenda 21 je možné vysvětlit:

- slovo „Agenda“ je latinského původu a znamená program nebo seznam věcí, které je třeba udělat, aby bylo dosaženo cíle;
- číslo „21“ odkazuje na 21. století a s ním spojené problémy, které bude muset řešit lidstvo v zájmu přežití.¹⁴

Samotný dokument Agenda 21 je velmi obsáhlý. Má 40 kapitol z nichž každá se věnuje jedné oblasti potřebné pro nastolení udržitelného rozvoje. Dokument Agenda 21 tvoří koncepční podklad pro tvorbu místní Agendy 21, která může ovlivnit vývoj směrem k udržitelnému rozvoji nejen v místních, ale i globálních rozměrech. Místní správy jsou vyzývány k přijetí tzv. místních Agend 21.

2.4 Místní Agenda 21

2.4.1 Co znamená místní Agenda 21

Pokud je udržitelný rozvoj realizován na místní úrovni, hovoříme o tzv. místní Agendě 21 (dále jen MA 21).

„Místní Agenda 21 je nástroj pro uplatnění principů udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni. Je to proces, který prostřednictvím zkvalitňování správy věcí veřejných, strategického plánování (řízení), zapojování veřejnosti a využívání všech dosažených poznatků o udržitelném rozvoji v jednotlivých oblastech zvyšuje kvalitu života ve všech jeho

¹³ REITSCHMIEDOVÁ, A. et al. *Metodika pro místní Agendy 21 v České republice: strategie, postupy a techniky uplatnění MA21 na místní a regionální úrovni* ČR. Praha: MŽP ČR, ČEÚ, NSZM ČR, 2003. s. 6.

¹⁴ REITSCHMIEDOVÁ, A. et al. *Metodika pro místní Agendy 21 v České republice: strategie, postupy a techniky uplatnění MA21 na místní a regionální úrovni* ČR. Praha: MŽP ČR, ČEÚ, NSZM ČR, 2003. s. 6.

aspektech a směřuje ke zodpovědnosti občanů za jejich životy i životy ostatních bytostí v prostoru a čase.“¹⁵

V praxi to znamená vytvořit strategický a akční plán rozvoje obce či regionu, vypracovaného ve spolupráci s veřejností a občanským sektorem, který propojuje oblasti ekonomické, sociální a environmentální.

Samotný pojem místní Agenda 21 je možné vysvětlit:

- „místní“ – odkazuje na místo působení (obec, příp. region);
- „Agenda“ – znamená program nebo seznam věcí, které je potřeba udělat, aby bylo dosaženo cílů;
- „21“ – vztahuje se k 21. století.¹⁶

MA 21 vychází z dokumentu Agenda 21, k jejíž naplňování se ČR zavázala. Principům udržitelného rozvoje v místních podmínkách a činnosti místních správ je věnována 28. kapitola tohoto dokumentu, ve které se mimo jiné říká, jak se má správa k MA 21 postavit: *„Na základě konzultací a vytváření konsenzu by se místní orgány měly od občanů a od místních, občanských, komunitních, obchodních a průmyslových organizací poučit a získat informace potřebné pro zformulování nejlepších strategií.*“¹⁷

MA 21 není zákonem, vládním nařízením a není ani povinná, znamená však příležitost, jak dosáhnout lepší kvality života pro místní obyvatele s dlouhodobou perspektivou rozvoje.

V prostředí ČR se na rozdíl od jiných členských států Evropské unie (dále jen EU) začaly aktivněji rozvíjet procesy MA 21 na přelomu 90. let minulého století. V této době vznikly první metodické dokumenty zpřehledňující jednotlivé kroky potřebné k implementaci

¹⁵ PŮČEK, M. et al. *Udržitelný rozvoj, environmentální řízení a autority*. Vsetín: COM4, 2007. s. 33.

¹⁶ *O místní Agendě 21* [online]. [cit. 2010-03-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.cenia.cz>>.

¹⁷ *Agenda 21* [online]. [cit. 2010-03-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/e26dd68a7c931e61c1256fbe0033a4ee/b56f757c1507c286c12570500034ba62?OpenDocument>>.

MA 21 (např. Metodika pro MA 21 nebo Metodika Národní sítě zdravých měst).¹⁸

V roce 2003 byla vládou dle návrhu Ministerstva životního prostředí (dále jen MŽP) zřízena Rada vlády pro udržitelný rozvoj (dále jen RVUR), jejíž nedílnou součástí se o rok později stala Pracovní skupina Rady vlády pro udržitelný rozvoj pro místní Agendy 21 (dále jen PS RVUR MA 21).

RVUR vznikla jako stálý poradní, iniciační a koordinační orgán vlády ČR pro oblast udržitelného rozvoje a strategického řízení. Členskou základnu PS RVUR MA 21 tvoří představitelé ústředních orgánů státní správy, zástupci odborových institucí a organizací, akademické sféry a nestátních neziskových organizací, jejichž hlavním cílem je dosáhnout toho, aby se proces MA 21 stal běžným nástrojem fungování veřejné správy v ČR.

MA 21 je proces, který prostřednictvím zkvalitňování správy věcí veřejných, strategického plánování a řízení, zapojování veřejnosti a využívání všech získaných poznatků o udržitelném rozvoji, zvyšuje kvalitu života ve všech jeho aspektech.¹⁹

Podstatou MA 21 je tedy přijetí principů udržitelného rozvoje do politiky místní správy, stanovení strategického rozvojového plánu a aktivní zapojování veřejnosti.

2.4.2 Základní části systému místní Agendy 21

MA 21 je tvořena z dílčích částí, které jsou navzájem propojeny a vytváří komplexní systém. „MA 21 by měla mít následující součásti:

- *Organizační zázemí*
- *Komunitní spolupráce (partnerství)*
- *Kapacita pro získávání zdrojů*
- *Formalizace procesů, politická podpora*

¹⁸ PŮČEK, M. et al. *Přístup radnice k životnímu prostředí: soubor příkladů ze Vsetína*. Vsetín: Město Vsetín, 2005. s. 57.

¹⁹ ŽÁK, M. *Účetnictví a reporting udržitelného rozvoje: na mikroekonomické a makroekonomické úrovni*. Praha: Linde, 2009. s. 72.

- *Strategie udržitelného rozvoje za účasti veřejnosti*
- *Výchova, vzdělávání, osvěta a informovanost*
- *Management kvality*
- *Vnější vztahy a vazby*
- *Mikroprojekty“*²⁰

Organizační zázemí – systém MA 21 je nutno koordinovat, zázemí obvykle zajišťuje místní správa nebo s ní musí být oficiálně propojeno. Politická podpora je nutná z hlediska prosazování opatření.

Komunitní spolupráce (partnerství) – místní správa dlouhodobě spolupracuje v co nejširší míře s místními organizacemi a veřejností při přípravě a realizaci místních aktivit, jednotlivých záměrů rozvoje obce či regionu.

Kapacita pro získávání zdrojů – realizace MA 21 vede ke zvýšení kapacity pro získávání zdrojů, především díky zavedení principu udržitelného rozvoje v místních podmínkách. Lidé, kteří se zapojují do procesu, jsou ochotni také přispět finančními a jinými prostředky.

Formalizace procesu, politická podpora – místní zastupitelstvo přijímá MA 21 jako součást rozvoje a fungování obce či regionu, čímž se zároveň zavazuje k respektování principů udržitelného rozvoje včetně zapojování veřejnosti.

Strategie udržitelného rozvoje za účasti veřejnosti – pokud chce obec či region zavést MA 21, musí mít zpracovanou dlouhodobou Strategii udržitelného rozvoje, která je zastřešujícím dokumentem pro dílčí strategie, plány a politiky. Každý místní občan má mít možnost podílet se na jejím zpracování a realizaci. Součástí strategického plánu je i akční plán, který přesně vymezuje kdo, co a kdy udělá.

Výchova, vzdělávání, osvěta a informovanost – místní občané musí rozumět základním otázkám udržitelného rozvoje, a také tomu, že právě oni jsou spoluvůrci budoucnosti obce či regionu. Musí být také motivováni k aktivnímu zapojení do procesu MA 21.

²⁰ *Místní Agenda 21 – Jak na to* [online]. [cit. 2010.03.17]. Dostupný z WWW: <http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=u&x=1923253>.

Management kvality – udržitelnost má být chápána jako součást řízení místního úřadu.

Vnější vztahy a vazby – udržitelný rozvoj má širší souvislosti, tzn. není jen záležitostí obce či regionu. Každá obec a region by měla budovat s dalšími obcemi a regiony vnější vztahy, informační vazby a partnerství, v rámci sítí a projektů na různých úrovních.

Mikroprojekty – jedná se o dílčí projekty, které slouží jako příklad a přispívají k udržitelnému rozvoji. Finančně by se na nich měla podílet také místní správa.

Označení „místní“ je především proto, že odráží konkrétní místní podmínky. I přes specifické místní podmínky by neměly být opomenuty základní prvky systému MA 21 a principy udržitelného rozvoje.

2.4.3 Kritéria místní Agendy 21

V počáteční fázi svého fungování vytvořila PS RVUR MA 21 sadu jedenadvaceti kritérií pro MA 21. Tato sada je oficiálním nástrojem, který umožňuje všem obcím a regionům, dle jasně definovaných parametrů prokázat, zda a na jaké úrovni MA 21 realizují. Stanovená kritéria MA 21 jsou přehledně evidována v nově vytvořené internetové Databázi MA 21 – oficiální evidenci MA 21 v ČR.²¹

Celá sada je rozdělena do čtyř základních kategorií. Každá z těchto kategorií představuje určitou kvalitativní úroveň realizované MA 21. Kategorie „A“ (nejvyšší) – „D“ (nejnižší). Součástí je také startovací kategorie „Zájemci“, označovaná jako „nulť“ kategorie.

Každá kategorie obsahuje vymezený soubor kritérií, které zahrnují aktivity, jejichž realizace je nutná pro zdárný a kvalitní průběh celého procesu. S určitým kritériem je spojen také ukazatel, který popisuje, co je prakticky nutné učinit pro splnění daného kritéria.

Nedílnou součástí ukazatele je také jeho limit. *„Limit je kvantitativní nebo kvalitativní definicí ukazatele. Specifikuje množství, kvalitu atd., které je nutno dosáhnout pro jeho splnění. V databázi se objevují dva druhy limitů:*

- *limit – požadavek je specifikací požadované skutečnosti,*

²¹ *Přehled MA 21 v ČR v roce 2010* [online]. [cit. 2010-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://ma21.cenia.cz>>.

- *limit – skutečnost slouží koordinátorovi procesu jako kontrola dosažené úrovně.*“²²

Uvedené druhy limitů je možné doplnit o limit – vyhodnocení (splněno, nesplněno atd.).

Aby mohla municipalita úspěšně postoupit z jedné kategorie do druhé, je nutné splnit všechna kritéria příslušející té které kategorii.²³

Od počátku roku 2010 vstoupila v platnost nová (mírnější) kritéria, která pro malé obce do 2000 obyvatel snížila potřebný počet a rozsah jednotlivých aktivit a výstupů.²⁴

2.4.4 Podpora místní Agendy 21

Činnost MA 21 v současné době podporuje oficiální dokument Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR. Institucionální podporu zajišťuje RVUR, respektive její PS RVUR MA 21, jejímž cílem je přispět k tomu, aby se MA 21 stala běžně využívaným nástrojem plánování v rámci veřejné správy v ČR.

Koordinátorem v oblasti MA 21 v rámci ČR je **Česká informační agentura životního prostředí** (dále jen CENIA), která byla zřízena v roce 2005 na základě rozhodnutí ministra životního prostředí. Hlavním úkolem agentury je poskytování základních a aktuálních informací z oblasti životního prostředí, zprostředkovává kontakty a informační zdroje v rámci ČR i mimo ni. Na svých internetových stránkách provozuje databázi probíhajících MA 21 v ČR.²⁵

Celostátně významné jsou dvě sítě obcí a měst podporujících MA 21 – Národní síť zdravých měst České republiky a Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj.

²² PŮČEK, M. et al. *Přístup radnice k životnímu prostředí: soubor příkladů ze Vsetína*. Vsetín: Město Vsetín, 2005. s. 58.

²³ *Kritéria místních Agend 21 – oficiální nástroj pro měření kvality MA 21 v ČR – pro města a obce* [online]. [cit. 2010-03-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.nszm.cz/index.shtml?apc=r2083362t>>.

²⁴ *Sada Kritérií MA 21* [online]. [cit. 2010-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://ma21.cenia.cz/kriteria>>.

²⁵ *CENIA – Česká informační agentura životního prostředí* [online]. [cit. 2010-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.cenia.cz>>.

V roce 1988 iniciovala OSN – Světová zdravotní organizace (z anglického World Health Organization, dále jen WHO) mezinárodní Projekt Zdravé město. Po roce 1989 se myšlenky projektu začaly realizovat i v ČR. V roce 1994 vytvořilo jedenáct aktivních měst asociaci s názvem **Národní síť Zdravých měst České republiky** (dále jen NSZM ČR). Jejím cílem je systematická podpora udržitelného rozvoje, zdraví a kvality života v podmínkách obcí, měst a regionů.²⁶

Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj o. s. (dále jen TIMUR) je nezisková organizace, která byla vytvořena v roce 2002. Jejím posláním je podpora udržitelného rozvoje obcí, měst a jejich sdružení v ČR prostřednictvím zavádění místních indikátorů udržitelného rozvoje a dalších nástrojů.²⁷

2.4.5 Ukazatele úspěchu a účinnosti práce

Ukazatele udržitelného rozvoje neboli indikátory jsou velmi praktickým nástrojem pro měření postupu práce na MA 21.

Jedná se o určité informace, které nám ukazují, jestli se ke stanoveným cílům přibližujeme nebo se od nich vzdalujeme. Podmínkou je jejich provázanost na jednotlivých úrovních. Jednotlivé ukazatele musí mít vždy tři hlediska – kvantitu, kvalitu a čas. Ke každé úrovni cílů volíme příslušné ukazatele - strategické (např. spokojenost občanů), manažerské (způsob kontroly fungování systému) a implementační (zda se podařilo v příslušném čase, s danými zdroji a v dostatečné kvalitě).

Ve vztahu k veřejnosti poskytují indikátory informace o změnách, které probíhají na základě MA 21. Pokud je indikátor dobře prezentován a upoutá pozornost, přispívá k zapojení dalších osob do procesu MA 21. Jak už bylo uvedeno, zapojování veřejnosti je jedním ze základních principů udržitelného rozvoje.

²⁶ *Národní síť Zdravých měst České republiky* [online]. [cit. 2010-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.nszm.cz>>.

²⁷ *Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj* [online]. [cit. 2010-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://timur.cz/>>.

3 INDIKÁTORY UDRŽITELNÉHO ROZVOJE

3.1 Co jsou to indikátory udržitelného rozvoje

*„Jde o ukazatele vývoje určitého vybraného jevu získané průběžným sledováním, zaznamenáváním a vyhodnocováním souboru přesně stanovených údajů.“*²⁸ Vzhledem k tomu, že mluvíme o udržitelném rozvoji, jedná se tedy o sledování jevů, které souvisí právě s tématem udržitelného rozvoje.

Indikátory udržitelného rozvoje jsou obvykle konstruovány tak, aby odrážely tři základní pilíře udržitelnosti (sociální spravedlnost, zájmy místní ekonomiky a ochranu životního prostředí), ale zároveň také snahu o posílení role místní samosprávy nebo zabezpečování místních potřeb na místní úrovni.

Sledování indikátorů udržitelného rozvoje probíhá na různých úrovních, nejen na místní, ale i na národní a mezinárodní úrovni.

3.1.1 Možnosti využití indikátorů na místní úrovni

*„Správně zvolený indikátor má přidanou hodnotu a usnadňuje komunikaci svých uživatelů. Umožňuje představitelům i občanům obce sledovat, hodnotit a porovnávat rozvoj a posoudit směr, kterým se obec ubírá.“*²⁹

Obyvatelé obcí a měst získávají průběžné informace o vývoji vybraných klíčových jevů v jednotlivých oblastech (ekonomické, sociální, environmentální). Mohou se podílet na rozhodování, poznávají silné a slabé stránky místa, ve kterém žijí.

Zastupitelé získávají zpětnou vazbu od občanů ke své místní politice. Díky výsledkům jednotlivých indikátorů mohou posoudit spokojenost obyvatel, klíčové priority svých voličů a třeba se i pochlubit svými výsledky.

²⁸ LUPAČ, M. et al. *Zrcadlo místní udržitelnosti: evropské indikátory udržitelného rozvoje v praxi měst České republiky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2005. s. 7.

²⁹ HŘEBÍK, Š., TŘEBICKÝ, V. *Zrcadlo místní udržitelnosti: manuál zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce*. Praha: EnviConsult, 2006. s. 4.

Regionální a ústřední státní správa čerpá z místních zkušeností, které může následně zohlednit v regionálním i národním strategickém plánování.

Výhodou indikátorů na lokální úrovni je i možnost srovnání. Přitom platí, že k srovnání je nutné přistupovat opatrně, jelikož města mají odlišné výchozí podmínky a charakteristiky. Srovnání je možné uplatňovat především ve skupinách obcí a měst obdobné velikosti.

Za důležitější než srovnání se považuje opakované sledování stejných indikátorů v rámci zapojených obcí a měst, které umožňuje odhalit vznikající pozitivní či negativní trendy.

3.1.2 Jaké má mít indikátor vlastnosti

Indikátory jsou informace, které se vztahují k zvolené oblasti. Jejím účelem je ukázat, jak konkrétní systém funguje, a pokud se setkáme s nějakým problémem, indikátor nám pomůže určit cestu k jeho řešení.

Indikátory jsou velmi různorodé, stejně jako oblasti, které jsou jimi sledovány. Pokud má být indikátor skutečně použitelný, musí mít určité vlastnosti. Mezi tyto vlastnosti patří:

- významnost – musí mít význam v dané souvislosti, podává informaci, kterou chceme zjistit;
- správnost – znamená, že nesmí být zatížen chybami;
- srozumitelnost – musí být srozumitelný všem, tedy i těm, kteří v dané oblasti nejsou odborníky;
- přístupnost a měřitelnost – informace jsou k dispozici nebo se dají získat v době, kdy je čas s nimi pracovat;
- hodnověrnost – znamená, že můžeme věřit informaci, kterou poskytuje.

Pro správnou volbu indikátorů existuje celá řada dalších požadavků (např. jedinečnost, náklady a užitek, průhlednost, reprezentativnost atd.)³⁰

³⁰ MOLDAN, B. *Indikátory trvale udržitelného rozvoje*. Ostrava: VŠB – TU; Praha: MŽP ČR, UK. Centrum pro otázky životního prostředí, 1996. s. 20-22.

3.1.3 Jak se volí vhodné indikátory

Při volbě vhodného indikátoru existují v zásadě dva základní přístupy. První přístup je shora, tzn. spoléhá na experty, kteří určí vhodný indikátor pro měření směru vývoje. Druhý přístup je zdola (od kořenů), tzn. obyvatelé města určí hodnoty, které vyznávají a jehož vývoj mají ukazatele sledovat. V mnohých případech se oba přístupy kombinují (zapojení obyvatel a doporučení expertů).

3.1.4 Typy indikátorů

Vzhledem k účelu použití rozeznáváme celou řadu typů indikátorů. Při samotném výběru je nutné si uvědomit, na co nám daný indikátor má odpovědět a k jakému účelu tento výsledek využijeme.

Specifické indikátory – jedná se o soubor indikátorů, který je specifický pro danou komunitu. Při sledování těchto indikátorů hrají velkou roli občané. Tyto indikátory se dotýkají problémů, které jsou pro dané místo specifické, a to buď tradičně nebo vzhledem k aktuální situaci. Na jejich výběru se podílí místní občané a odráží kvalitu života v daném místě.

Programové indikátory – jsou konstruovány přímo na míru konkrétnímu strategickému cíli a umožňují sledovat a vyhodnocovat míru jeho naplňování. Podle stanoveného počtu strategických cílů vznikne sada programových indikátorů dokumentu rozvoje obce.

Procesní indikátory – mají vazbu na management ve veřejné správě a hodnotí její procesy.

Agregované indikátory – u tohoto typu indikátorů dochází k agregaci velkého počtu i relativně nestejnorodých komponentů do jednoho konečného ukazatele. Konkrétní příklady jsou index lidského rozvoje (z anglického Human development index, dále jen HDI), index environmentální udržitelnosti (z anglického Environmental Sustainability Index, dále jen ESI) či ekologická stopa. Jedna výsledná hodnota hodnotí celý soubor procesů ve vybrané oblasti, v některých případech i napříč sektory. Samotná metodika výpočtu je poměrně složitá a vyžaduje individuální přístup tak, aby výsledek byl co nejvíce objektivní.

Titulkové indikátory – slouží ke komunikaci s veřejností, pro zobecnění a porovnání změn v souvislosti s rozvojem města. Musí být srozumitelné pro média, politiky a širokou veřejnost. Jejich počet je omezený a jejich sada by měla zahrnovat všechny pilíře rozvoje.

Indikátorové sady – jedná se o soubor správně zvolených indikátorů přímo na míru pro obce. Musí se dotýkat ekonomické, sociální, environmentální oblasti a oblasti správy věcí veřejných. Konkrétním příkladem je sada Společných evropských indikátorů (z anglického European Common Indicators, dále jen ECI). Indikátorová sada může být tvořena různými typy indikátorů – specifickými, agregovanými, titulkovými atd.

3.2 Společné evropské indikátory

3.2.1 Vznik Společných evropských indikátorů

V roce 1999 byla Evropskou komisí (dále jen EK) zahájena iniciativa ECI. Konkrétně se jedná o sadu indikátorů udržitelnosti, jejíž vznik proběhl ve dvou fázích – teoretické přípravě a pilotním testování. Výsledkem intenzivního procesu konzultací a jednání s místními úřady bylo stanovení 10 tématických indikátorů. Tento seznam byl dodatečně rozšířen o souhrnný ukazatel - ekologická stopa.

„Cílem iniciativy je podporovat místní úřady v práci, která směřuje k udržitelnosti a poskytuje srovnávací informace o pokroku v oblasti trvalé udržitelnosti po celé Evropě. Indikátory umožňují vidět problematické oblasti a ukázat cestu k jejich nápravě. Uplatnění jednotné sady zvolených měřítek umožní mimo jiné posoudit, jak si daná obec vede ve srovnání s jinými a usnadňuje poznání jejich silných a slabých stránek.“³¹

Jednotlivé indikátory odrážejí vzájemné působení mezi hledisky ekonomickými, společenskými a environmentálními.

Testovací fáze sledování stanovených indikátorů byla oficiálně zahájena na třetí Evropské konferenci o udržitelných městech v Hannoveru v roce 2000 a trvala do roku 2003.³² V této fázi došlo také k zapojení dvou českých měst – Vsetína a Hradce Králové. Do iniciativy ECI se postupem času dobrovolně zapojilo více než 160 místních úřadů z celé Evropy. V současné době je v rámci ČR zapojeno celkem devětadvacet obcí a měst.

³¹ PŮČEK, M. et al. *Udržitelný rozvoj, environmentální řízení a autory*. Vsetín: COM4, 2007. s. 38.

³² LUPAČ, M. et al. *Zrcadlo místní udržitelnosti: evropské indikátory udržitelného rozvoje v praxi měst České republiky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2005. s. 11.

V rámci ČR zajišťuje metodickou podporu pro sledování ECI iniciativa TIMUR. Konkrétní obec, město nebo mikroregion se stává součástí celé sítě, která umožňuje přehledné sledování vývoje v konkrétních podmínkách a čase.

Od ukončení pilotního testování se EK již aktivně nezasazovala o sledování ukazatelů ECI. Z tohoto důvodu je budoucnost ECI nyní v rukou jednotlivých místních samospráv.

„Obecná metodika pro evropská města, která byla výstupem projektu, prošla z důvodu snadnějšího uplatnění v České republice částečnou modifikací. Stejně tak byla pozměněna i původní sada indikátorů, kdy byly ze sady vyjmuty dva ukazatele, které se ukázaly jako nejen špatně měřitelné v českých podmínkách, ale ani nebyly samosprávami považovány za prioritní.“³³

3.2.2 Vstupní podmínky pro sledování ECI ve městech

Předpokladem pro úspěšné zapojení dané obce je zájem jejích představitelů (ať už samosprávy či státní správy) o problematiku indikátorů, objektivní hodnocení rozvoje obce a kvalita života jeho občanů.

Jelikož se jedná o dobrovolnou aktivitu, její úspěch se odvíjí od vstřícného přístupu zainteresovaných osob. Nesmí také chybět ochota získané informace volně šířit (to i v případě, že neposkytují o dané lokalitě zcela lichotivý obrázek).

Jednou z důležitých vstupních podmínek pro úspěšné dlouhodobé sledování a vyhodnocování indikátorů je podpora zastupitelstva. Z tohoto důvodu TIMUR preferuje politické schválení o přistoupení k iniciativě zastupitelstvem nebo radou. Tomuto kroku obvykle předchází několik jednání zástupců TIMUR s představiteli obce/města. Součástí usnesení o přistoupení k TIMUR je také určení odpovědné osoby v rámci úřadu, stanovení počtu sledovaných indikátorů a termínu pro jejich vyhodnocení a prezentaci.

Zavedení a sledování indikátorů klade určité nároky na čas a lidskou kapacitu. Znamená i pokrytí nákladů spojených se sledováním a vyhodnocováním dat včetně jejich zveřejňová-

³³ NOVÁK, J. et al. *Zrcadlo místní udržitelnosti: indikátory místní udržitelnosti v ČR, zkušenosti z praxe TIMUR*. Praha: Aladin Agency, 2010. s. 11.

ní. Řada evropských indikátorů přináší výstupy, které by obec/město dříve či později pořizovalo za jiným účelem (hluková studie, studie mobility, atd.) nebo data již průběžně sleduje (imisní situace).

3.2.3 Přehled sady ECI/TIMUR

Původní sada ECI byla modifikována v rámci českých podmínek a přejmenována na sadu ECI/TIMUR. „*Má následující podobu:*

- *A.1 Spokojenost občanů s místním společenstvím*
- *A.2 Místní příspěvek ke globálním změnám klimatu*
- *A.3 Mobilita a místní přeprava cestujících*
- *A.4 Dostupnost veřejných prostranství a služeb*
- *A.5 Kvalita místního ovzduší*
- *B.6 Cesty dětí do škol a zpět*
- *B.7 Nezaměstnanost*
- *B.8 Zatížení obyvatel hlukem*
- *B.9 Udržitelné využívání území*
- *B.10 Ekologická stopa“³⁴*

pozn.: indikátory pod označením A – jsou základní, B – jsou doplňkové

A.1 Spokojenost občanů s místním společenstvím – vypovídá o úrovni obecné spokojenosti občanů s životem v obci s ohledem na dílčí rysy fungování obce.

A.2 Místní příspěvek ke globálním změnám klimatu – měří celkové ekvivalentní emise CO₂ (oxidu uhličitého) na jednoho obyvatele.

A.3 Mobilita a místní přeprava cestujících – zjišťuje a popisuje způsob dopravy občanů žijících na daném území samosprávy.

³⁴ NOVÁK, J. et al. *Zrcadlo místní udržitelnosti: indikátory místní udržitelnosti v ČR, zkušenosti z praxe TIMUR*. Praha: Aladin Agency, 2010. s. 11.

A.4 Dostupnost veřejných prostranství a služeb – umožňuje sledovat dostupnost obyvatel daného místa k veřejným prostranstvím a základním službám.

A.5 Kvalita místního ovzduší – zjišťuje počet případů překročení mezních hodnot vybraných látek znečišťujících ovzduší.

B.6 Cesty dětí do školy a zpět – sleduje způsob dopravy dětí z domova do školy a zpět.

B.7 Nezaměstnanost – zjišťuje především dlouhodobou míru nezaměstnanosti a registrovanou míru nezaměstnanosti.

B.8 Zatížení obyvatel hlukem – vyjadřuje podíl populace vystavené dlouhodobě vysoké hladině hluku z vnějšího prostředí.

B.9 Udržitelné využívání území – umožňuje měřit efektivitu užívání půdy ve městě prostřednictvím hodnocení rozvoje města, záboru zemědělské půdy či podílu jejich obnovy. Měření probíhá pomocí geografického informačního systému (z anglického Geographic information system, dále jen GIS).

B.10 Ekologická stopa – stanovuje množství přírodních zdrojů, které město spotřebuje v daném roce. Spotřeba je přepočtena na odpovídající plochy biologicky produktivní země. Výsledek je vztažen na jednoho obyvatele města.

Iniciativa TIMUR doporučuje svým partnerským obcím, městům a regionům, aby využívaly kombinaci sady ECI, specifických, programových a titulkových indikátorů.

*„Společné evropské indikátory jsou myšleny jako doplňkové k indikátorům definovaným na národní či místní úrovni. Budou dále rozvíjeny a doplňovány v závislosti na zkušenostech s jejich uplatňováním.“*³⁵

Jako výchozí technické podklady pro uplatnění ECI slouží pro jednotlivé indikátory Metodické listy. Metodické listy byly upraveny tak, aby vyhovovaly českým podmínkám a datovým zdrojům.

³⁵ REITSCHMIEDOVÁ, A. et al. *Metodika pro místní Agendy 21 v České republice: strategie, postupy a techniky uplatnění MA21 na místní a regionální úrovni* ČR. Praha: MŽP ČR, ČEÚ, NSZM ČR, 2003. s. 27.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA MĚSTA HODONÍN

4.1 Základní údaje

Město Hodonín patří z hlediska územně – správního členění do okresu Hodonín (NUTS 4), územní obvod Jihomoravského kraje (NUTS 3). Statistický kód obce je ZUJ 586021.

Na rozloze 63,35 km² žije přibližně 26 000 obyvatel. Rozkládá se na rovině v nadmořské výšce 167 m. n. m. a díky své poloze patří k nejteplejším místům Moravy. Leží na řece Moravě, přibližně 50 km jihovýchodně od Brna. V jeho těsné blízkosti je hranice mezi Moravou a Slovenskem.

Samotný název města je odvozen od osobního jména Hodona, staročesky Godona. První zmínka o Hodonínu je z roku 1046 a roku 1228 se stává městem. Proslavilo se jako rodiště prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka. V roce 1978 byl městu Hodonín přiznán lázeňský statut.

Mezi významné památky patří např. Zámek z roku 1642, Dům umělců, kostel svatého Vavřince, židovský hřbitov, pomník T.G. Masaryka, Městská radnice atd. Město Hodonín je centrum regionu, které vyniká kvalitním vínem, krásnou přírodou a folklorními tradicemi.

4.2 Postavení a působnost městského úřadu

Postavení a působnost městského úřadu (dále jen MěÚ) upravuje zákon č. 128/2000 Sb., o obcích. Působnost a kompetence MěÚ v jednotlivých oblastech státní správy a samosprávy jsou upraveny dále zvláštními zákony. Vztahy MěÚ k orgánům města upravuje zákon o obecním zřízení. MěÚ je orgán města Hodonín, který plní úkoly v oblasti samostatné i přenesené působnosti města.

V oblasti samostatné působnosti města plní MěÚ úkoly, které mu uložilo Zastupitelstvo města Hodonín nebo Rada města Hodonín a pomáhá výborům zastupitelstva města a komisím rady města v jejich činnosti.

Dozor nad vydáváním a obsahem obecně závazných vyhlášek města a usnesení, rozhodnutí a jiných opatření orgánů města v samostatné působnosti vykonává Ministerstvo vnitra ČR.

Ministerstvo vnitra kontroluje výkon samostatné působnosti svěřené orgánům města Hodonín.

Přenesená působnost je v základním rozsahu, svěřeném městu zvláštními zákony, vykonávána MěÚ s výjimkou věcí, které patří do působnosti jiného orgánu města Hodonín, zejména rady města nebo zvláštního orgánu, případně komise. Správním obvodem při výkonu přenesené působnosti je území města Hodonín.

MěÚ je zároveň pověřeným obecním úřadem. Vedle přenesené působnosti úřad vykonává přenesenou působnost v rozsahu jemu svěřeném zvláštními zákony.

MěÚ je současně obecním úřadem obce s rozšířenou působností. Správní obvod MěÚ při výkonu přenesené působnosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností (dále jen ORP) je vymezen územím obcí: Čejč, Čejkovice, Dolní Bojanovice, Dubňany, Josefov, Karlín, Lužice, Mikulčice, Mutěnice, Nový Poddvorov, Petrov, Prušánky, Ratíškovice, Rohatec, Starý Poddvorov, Sudoňovice a Terezín.

Dozor nad vydáváním a obsahem nařízení a usnesení, rozhodnutí a jiných opatření orgánů města v přenesené působnosti vykonává Krajský úřad Jihomoravského kraje v přenesené působnosti. Krajský úřad Jihomoravského kraje v přenesené působnosti kontroluje výkon přenesené působnosti svěřené orgánům města Hodonín.

4.3 Veřejná správa města

Volený management města Hodonín se ve stávajícím volebním období skládá ze starosty, 3 místostarostů, 31 členů zastupitelstva, kontrolního a finančního výboru zastupitelstva města, které mají 7 a 9 členů, 9 členů rady města a jejich 15 komisí, které mají vždy 7 – 14 členů.

Personální management je rozdělen na 15 odborů, a to: Odbor Tajemníka, Útvar interního auditu, Útvar krizového řízení, Odbor kanceláře starosty a místostarostů, Odbor organizační a vnitřních věcí, Odbor ekonomiky a financí, Odbor majetkoprávní, Odbor rozvoje města, Odbor investic a údržby, Odbor životního prostředí, Odbor školství a mládeže, Obecní živnostenský úřad, Obecní stavební úřad, Odbor dopravně správních agend a Odbor sociálních služeb. Město je rovněž zřizovatelem Městské policie Hodonín a Městské knihovny Hodonín.

Veřejná správa města využívá pro kontakt s občany internetové stránky města Hodonín, kde jsou k dispozici veškeré potřebné údaje pro občany, vč. Elektronické podatelny, Elektronického objednávacího systému a aktuálního stavu front na přepážkách. Občané jsou prostřednictvím webových stránek města zváni k veřejnému projednávání aktuálních otázek, které se týkají dění ve městě, svůj názor mohou také vyjádřit prostřednictvím služby diskusního fóra.

4.4 Podpora udržitelného rozvoje ve městě

Hlavní úlohu v oblasti udržitelného rozvoje má Odbor rozvoje města.

Do jeho činnosti spadá:

- pořizování územně plánovací dokumentace pro město Hodonín včetně jednotlivých zón,
- pořizování územně plánovacích dokumentací pro obce ve správním území ORP Hodonín,
- vyjádření k výstavbě jednotlivých objektů z hlediska územně plánovací dokumentace a z hlediska architektury,
- realizace rozvojových plánů a příprava jednotlivých rozvojových investičních akcí města Hodonín,
- tvorba koncepce v oblasti energetiky,
- kontakty, informace a postupy s využitím dotační politiky státu i EU.³⁶

K dosažení udržitelného rozvoje je však nutná spolupráce všech ostatních odborů MěÚ Hodonín, včetně voleného managementu města, organizací, institucí a hlavně samotných občanů města.

³⁶ Odbor rozvoje města [online]. [cit. 2010-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.hodonin.eu/>>.

4.4.1 Partnerství města s TIMUR

Město Hodonín přistoupilo k partnerství s iniciativou TIMUR v roce 2004. Zavázalo se tím k provádění aktivní politiky v oblasti udržitelného rozvoje a zapojování veřejnosti do rozhodování. Podmínkami partnerství je sledování alespoň jednoho společného indikátoru ze sady ECI, sledování alespoň jednoho specifického indikátoru, který si vyberou sami občané, pravidelnému reportování dosažených výsledků zpět TIMUR a pravidelnému poskytování informací veřejnosti o výsledcích sledování indikátorů ve městě Hodonín.

V roce 2005 a 2007 se město Hodonín zapojilo do sledování těchto indikátorů:

- A. 1 Spokojenost občanů s místním společenstvím;
- A. 3 Mobilita a místní přeprava cestujících;
- A. 4 Dostupnost veřejných prostranství a služeb;
- B. 6 Cesty dětí do škol a zpět.

V roce 2009 se provádělo nejaktuálnější sledování výše uvedených indikátorů. S organizací TIMUR spolupracují při zavádění ECI ve městě Hodonín vybraní členové NSZM ČR.

4.4.2 Členství města v NSZM ČR

Město Hodonín se do NSZM ČR zapojilo v roce 1999 jako přidružený člen a od roku 2000 je již řádným členem. Projekt Zdravé město je oficiálním projektem rozvoje města, který byl přijat městským zastupitelstvem schválením deklarace Projektu Zdravé město Hodonín.

Politické a organizační zázemí Projektu Zdravé město (dále jen PZM) a MA 21 tvoří:

- politik - Mgr. Zuzana Domesová, místostarosta města
- koordinátor – Petra Hajmanová, Odbor rozvoje města
- komise životního prostředí, PZD a MA 21 – byla pověřena Radou města ve složení: předseda, členové komise, tajemník
- pracovní skupina – členové úřadu a zástupci spolupracujících organizací.

Hlavní myšlenkou projektu je, že Zdravé město Hodonín se promyšleně snaží utvářet město jako kvalitní a příjemné místo pro život na základě dohody s obyvateli pro získání „zdravého patriotismu“ a péče o své kulturní a životní prostředí.

Zdravá města, obce a regiony systematicky podporují kvalitu veřejné správy, strategického plánování a řízení s ohledem na udržitelný rozvoj a podporu zdraví, ve spolupráci se svými obyvateli.³⁷

Město Hodonín dosáhlo v rámci MA 21 úrovně C (viz kapitola 2.4.3. Kritéria MA 21).

PZM se opírá o městskou samosprávu, ale je projektem komunitním, na němž spolupracují občané i místní organizace. Tím přispívá k naplňování principů partnerství a participace, které jsou doporučovány ze strany EU. Za tímto účelem každoročně aktualizuje Komunitní plán zdraví a kvality života města Hodonín prostřednictvím veřejného fóra, které je pořádáno v rámci Projektu Zdravé město. Tématické články a zprávy o akcích a aktivitách jsou pravidelně prezentovány v odborných médiích a tiskovinách.

Příklady dobré praxe jsou ověřené postupy a řešení, které v sobě zahrnují prvky inovace. Díky databázi „DobráPraxe NSZM“ mají jednotlivé municipality možnost, společně s ostatními, sdílet řešení nejrůznějších problémů, se kterými se setkávají ve své praxi.

Ke sledování strategických cílů, projektů a finančních prostředků ve městech, obcích a regionech, slouží informační systém „DataPlán NSZM“. Řádní členové se zapojují do postupu strategického rozvoje v souladu s požadavky EU: udržitelným rozvojem a aktivním zapojením veřejnosti do diskusí o současných záměrech i o místní či regionální budoucnosti.

³⁷ *Jak a proč se stát členem NSZM ČR* [online]. [cit. 2010-04-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.nszm.cz/>>.

5 A.1 SPOKOJENOST OBČANŮ S MÍSTNÍM SPOLEČENSTVÍM

5.1 Obecné informace k indikátoru A.1

Indikátor „Spokojenost občanů s místním společenstvím“ zjišťuje a vyčísľuje subjektivní pocit spokojenosti občanů s městem, ve kterém žijí a pracují. Bezprostředně odráží pocit kvality života, která tvoří důležitou součást udržitelné společnosti. Představuje možnost žít v takových podmínkách, které zahrnují bezpečné a cenově přijatelné bydlení, dostupnost základních služeb, zajímavou a uspokojující práci, kvalitní životní prostředí a reálnou možnost účastnit se plánování a rozhodování na místní úrovni.

Konkrétní názory jednotlivých občanů na tyto otázky představují důležité měřítko celkové spokojenosti s daným místem, čímž se z něj stává klíčový indikátor místní udržitelnosti.

Občané představují osoby, které mají trvalé bydliště v rámci administrativních hranic daného území.

Spokojenost je vyjádřena na stupnici 0 – 10, přičemž platí že 0 – spokojenost je velmi nízká, 10 – spokojenost je velmi vysoká.

Obec či město představuje geografické území spravované místním úřadem.

Metodický list k indikátoru A.1 Spokojenost občanů s místním společenstvím je uveden v příloze P I.

5.2 Metodika průzkumu a zpracování indikátoru A.1

Naplňování indikátoru „Spokojenost občanů s místním společenstvím“ se provádí pomocí dotazníkového šetření. Samotný dotazník má standardizovanou podobu a využívá se i v jiných městech ČR. Pro zachycení specifík města Hodonín byla část dotazníku mírně upravena. V rámci dotazníku bylo včleněno několik otázek na nakládání s komunálním odpadem.

Dotazník ve standardizované podobě k indikátoru A.1 Spokojenost občanů s místním společenstvím je uveden v příloze P II.

Dotazníky byly distribuovány k respondentům prostřednictvím osobního kontaktu se školenými tazateli. Za tímto účelem bylo proškoleny celkem 20 tazatelů z řad studentů a ji-

ných. Samotné školení bylo realizováno iniciativou TIMUR ve spolupráci s koordinátorem. Každý z tazatelů byl pro účely místního šetření opatřen průkazkou.

MĚSTO HODONÍN

Dotazníková akce

EVROPSKÉ INDIKÁTORY

Tazatel č.:

Jméno:

Narozen:

Průkaz vydán dne:

FOTO

Obr. 2. Průkazka

Zdroj: Město Hodonín [18]

Respondenti (osoby starší 15 let) byli vybráni z registru obyvatel města Hodonín kvótním výběrem dle základních charakteristik (věk, pohlaví).

Dotazování probíhalo formou řízeného rozhovoru (tazatel se ptá, respondent odpovídá) celkově u 1 500 respondentů. Počet respondentů je obvykle stanoven vzhledem k velikosti obce (města) a pohybuje se v rozmezí od 700 do 1000 respondentů. V tomto případě byl stanoven mnohem vyšší počet, který zaručuje vyšší reprezentativnost výsledku a vysokou míru jejich validity.

Místní šetření probíhalo v průběhu listopadu roku 2009. Měření tohoto indikátoru se provádí pravidelně jednou za dva roky (k dispozici jsou již výsledky z předchozích let – 2005, 2007, které umožňují srovnání v čase).

Výsledky místního šetření byly primárně zpracovány v prostředí programu MS Access do přehledné databáze. Z těchto primárních dat vychází i následující část bakalářské práce.

Metodika dotazníkového průzkumu je uvedena v příloze P III.

Samotnému dotazníkovému šetření předcházelo schválení místního průzkumu Radou města Hodonín a informování občanů města Hodonín o plánovaném šetření prostřednictvím pravidelně vydávaného měsíčníku „Hodonínské listy“.

6 APLIKACE INDIKÁTORU A.1 VE MĚSTĚ HODONÍN

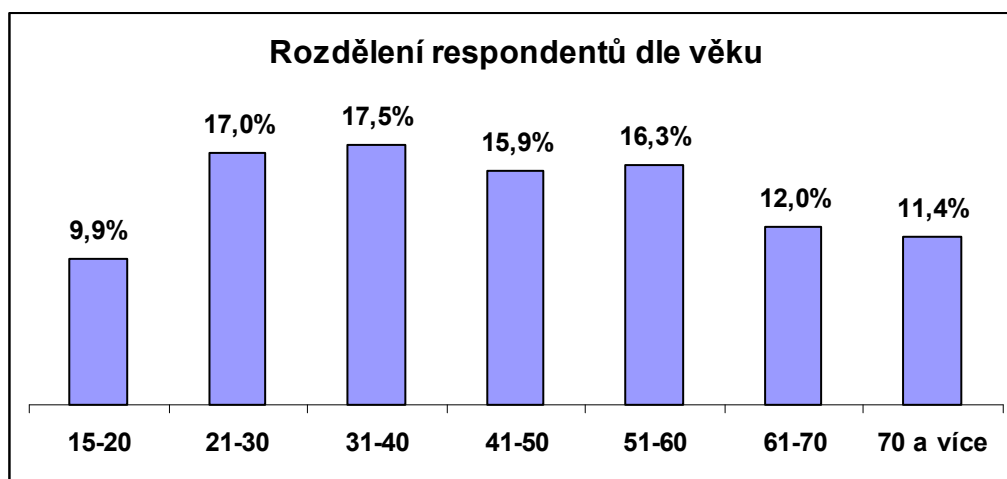
6.1 Vzorek respondentů

V rámci dotazníkového šetření, které probíhalo ve městě Hodonín koncem roku 2009, bylo vybráno celkem 1494 správně vyplněných dotazníků.

Úvodní část dotazníku obsahuje rozdělení respondentů dle pohlaví, věku, sociálního postavení a vzdělání.

6.1.1 Socio-demografické složení respondentů

Z vybraného vzorku převládá dle pohlaví počet žen (51,6%) nad počtem mužů (48,4%), což přibližně odpovídá skutečnému rozdělení žen a mužů ve městě Hodonín.

Obr. 3. Rozdělení respondentů dle věku

Zdroj: zpracování - vlastní, data – TIMUR [26]

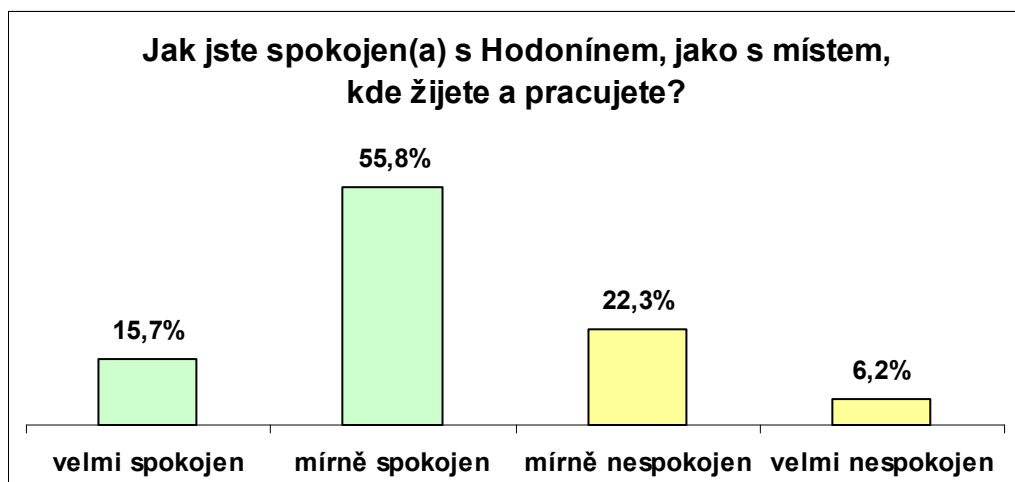
Na výše uvedeném obrázku je vidět, že v reprezentativním vzorku jsou dle věku nejvíce zastoupeny věkové kategorie 21 – 30 let, 31 – 40 let a 51 – 60 let.

Dle sociálního postavení je z celkového počtu vybraných respondentů 48,7% zaměstnaných, 25,1% tvoří důchodci a 15,0% jsou studenti. Následující dvě skupiny tvoří 8,3% nezaměstnaní a 2,9% osoby na rodičovské dovolené.

Rozdělení respondentů z pohledu jejich plného dokončeného vzdělání zahrnuje 14,6% vysokoškolské, 58,7% střední a 26,7% základní.

6.2 Spokojenost občanů s místem, kde žijí a pracují

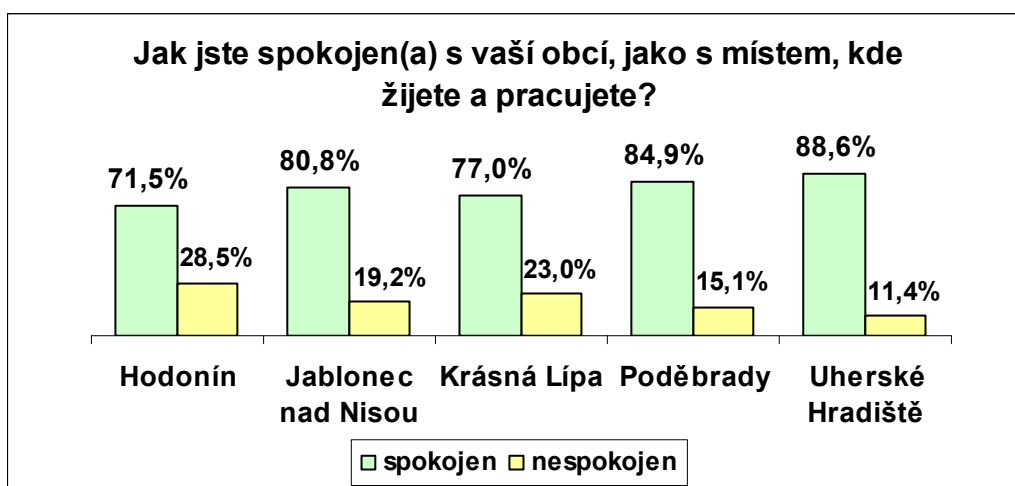
Jednou z prvních otázek, na kterou byli tázáni občané města Hodonín bylo: „Jak jste spokojen(a) s Vaší obcí, jako s místem, kde žijete a pracujete?“

Obr. 4. Spokojenost občanů s Hodonínem

Zdroj: zpracování - vlastní, data – TIMUR [26]

Z úvodní otázky vyplývá, že většina dotázaných respondentů je s životem ve městě Hodonín velmi spokojena (15,7%) nebo mírně spokojena (55,8%). Celková spokojenost činí 71,5% všech dotázaných obyvatel města Hodonín.

Obr. 5. Spokojenost občanů – srovnání obcí

Zdroj: zpracování - vlastní, data – TIMUR [26]

Na výše uvedeném obrázku je znázorněno porovnání spokojenosti občanů mezi vybranými městy v rámci ČR. Spokojenost byla srovnávána z údajů zpracovaných v roce 2009. Mezi nejlépe hodnocené patří město Uherské Hradiště, kde spokojenost občanů s městem, jako s místem, kde žijí a pracují, byla 88,6%. Město Hodonín je v rámci tohoto srovnání na posledním místě spolu s Krásnou Lípou.

Tab. 1. Srovnání spokojenosti občanů s Hodonínem v jednotlivých letech

	ROK		
	2005	2007	2009
Velmi spokojen	25,8%	20,8%	15,7%
Mírně spokojen	58,1%	49,1%	55,8%
Mírně nespokojen	12,4%	23,6%	22,3%
Velmi nespokojen	3,7%	6,5%	6,2%
Celkem	100,0%	100,0%	100,0%

Zdroj: zpracování - vlastní, data – TIMUR [26]

Porovnání spokojenosti obyvatel s městem Hodonín, jako s místem, kde žijí a pracují, v průběhu jednotlivých let, znázorňuje výše uvedená tabulka. Celková spokojenost v roce 2005 činila 83,9%, při následném šetření v roce 2007 se snížila na 69,9% a v roce 2009 se mírně zvýšila na 71,5%. Z těchto výsledků vyplývá, že spokojenost obyvatel se v posledních letech zlepšuje.

Index průměrné spokojenosti občanů vyjadřuje průměrnou hodnotu bodů (0 – 10), kterými občané vyjadřovali svou spokojenost s místním společenstvím (0 = velmi nízká, 10 = velmi vysoká).

Tab. 2. Index průměrné spokojenosti obyvatel města v jednotlivých letech

	ROK		
	2005	2007	2009
Úroveň spokojenosti občanů	6,77	6,23	6,20

Zdroj: zpracování - vlastní, data – TIMUR [26]

Z porovnávaných údajů je zřejmé, že při bodovém hodnocení je trend spokojenosti mírně sestupný.

6.3 Spokojenost občanů s jednotlivými rysy fungování obce

V následujících otázkách hodnotili respondenti míru spokojenosti s jednotlivými oblastmi života ve městě Hodonín. Samotné hodnocení probíhalo na stejné 11-ti stupňové škále bodů (0 = nejnižší spokojenost, 10 = nejvyšší spokojenost).

Obr. 6. Spokojenost občanů s jednotlivými rysy fungování obce

Zdroj: zpracování - vlastní, data – TIMUR [26]

Občané města Hodonín si nejvíce cení možnosti provozovat své záliby a koníčky (6,2). Nadprůměrně jsou spokojeni s mezilidskými vztahy (5,7), s kvalitou okolního životního prostředí (5,3) a se základními veřejnými službami (6,2).

Spokojenost občanů se základními veřejnými službami je tvořena průměrnou hodnotou následujících, podrobněji rozčleněných služeb. Mezi nejhůře hodnocené patří spokojenost s(e): zdravotními službami (5,7), fungováním Městské policie (5,8), sociálními službami (5,9), fungováním Městského úřadu Hodonín (6,2) a městskou hromadnou dopravou (6,4). Naopak mezi nejlépe hodnocené patří spokojenost s(e): základními školami (6,9), fungováním Technických služeb Hodonín (6,7), středními a mateřskými školami (6,6).

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že jsou lidé nejvíce sužováni situací, která se týká možností zaměstnání ve městě (3,2).

6.4 Občané hodnotí fungování a hlediska kvality života v obci

V následujících otázkách hodnotili respondenti různé rysy fungování obce na stejné 11-ti stupňové škále bodů (0 = nejméně, 10 = nejvíce). Spolu s těmito otázkami se občané vyjadřovali rovněž k vnímání těchto rysů z hlediska důležitosti kvality jejich života v obci.

6.4.1 Bezpečnost

Z hlediska bezpečnosti (0 = nebezpečné, 10 = bezpečné) odpovídali respondenti na následující otázky.

Obr. 7. Bezpečnost ve městě

Zdroj: zpracování - vlastní, data – TIMUR [26]

Více než polovina dotázaných uvádí, že je bezpečné nechat přes noc otevřené okno (6,16) a být přes den doma s nezamknutými dveřmi (5,74). Nejméně bezpečné je chodit v noci po veřejných prostranstvích (3,35) a chodit v noci po hlavních ulicích (4,3). Při stanovování pořadí důležitosti preferovala největší část respondentů na prvním místě možnost chodit bezpečně v noci po hlavních ulicích.

6.4.2 Kvalita služeb

Při posuzování kvality volnočasových aktivit (0 = nekvalitní, 10 = kvalitní) uvedlo přibližně 65% respondentů spokojenost s poskytovanou nabídkou kultury a sportu.

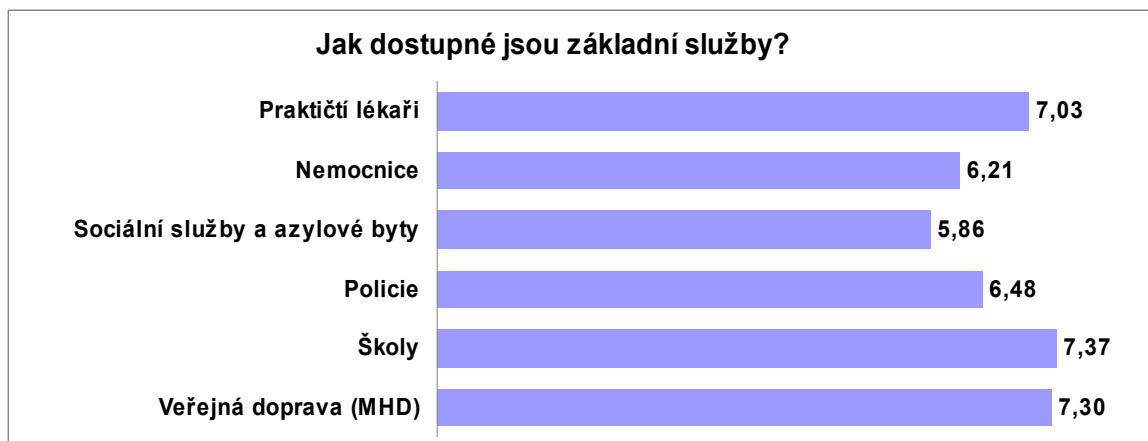
Obr. 8. Kvalita služeb ve městě

Zdroj: zpracování - vlastní, data – TIMUR [26]

Za nejméně kvalitní byly označeny služby kulturního domu (6,16). Při stanovování důležitosti převažoval největší zájem respondentů o zvyšování kvality sportovních zařízení.

6.4.3 Dostupnost základních služeb

Občané města hodnotí dostupnost základních služeb (0 = nejméně dostupné, 10 = nejvíce dostupné) z hlediska umístění těchto služeb ve městě Hodonín kladně.

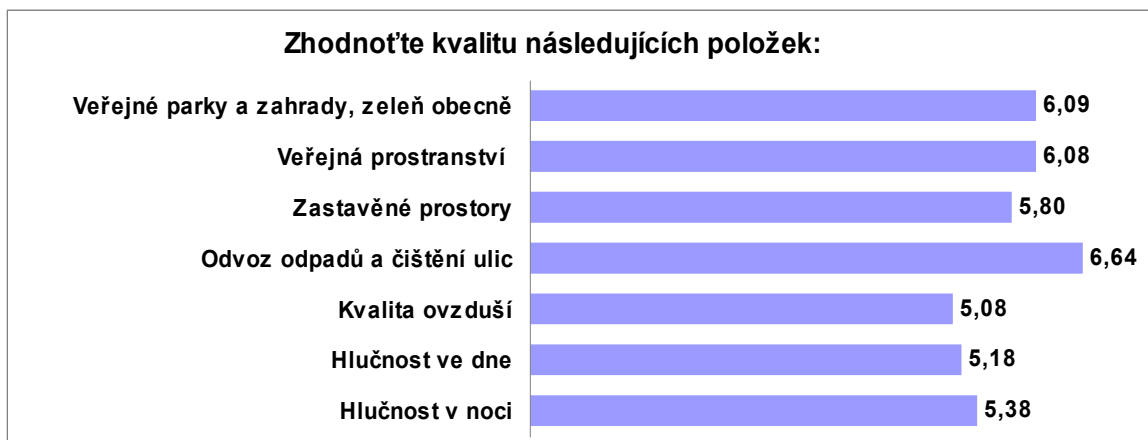
Obr. 9. Dostupnost základních služeb ve městě

Zdroj: zpracování - vlastní, data – TIMUR [26]

Velmi pozitivně je hodnoceno umístění škol (7,37), veřejné dopravy (7,30) a praktických lékařů (7,03). Pro občany jsou z výše uvedených nejméně dostupné sociální služby a azylové byty (5,86). Preference respondentů z hlediska důležitosti kvality života v Hodoníně patří praktickým lékařům a nemocnici.

6.4.4 Obecně kvalita

Následující otázky jsou věnovány posuzování kvality (0 = nekvalitní, 10 = kvalitní).

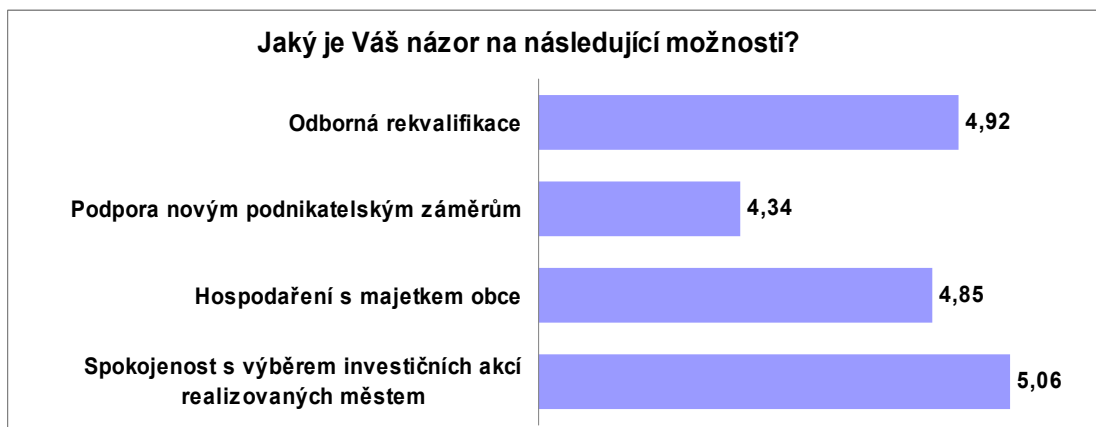
Obr. 10. Kvalita zvolených položek ve městě

Zdroj: zpracování - vlastní, data – TIMUR [26]

Kvalita životního prostředí a jeho aspekty jsou občany města hodnoceny pozitivně, přičemž největší spokojenost je s kvalitou odvozu odpadů a čištění ulic (6,64). Nejméně kladně hodnotili respondenti kvalitu ovzduší (5,08) a hlučnost ve městě. Z hlediska důležitosti je na prvním místě požadována kvalita ovzduší spolu s veřejnou zelení.

6.4.5 Názory občanů

Tato část se věnuje otázkám, které posuzují konkrétní názory (0 = špatné, 10 = dobré).

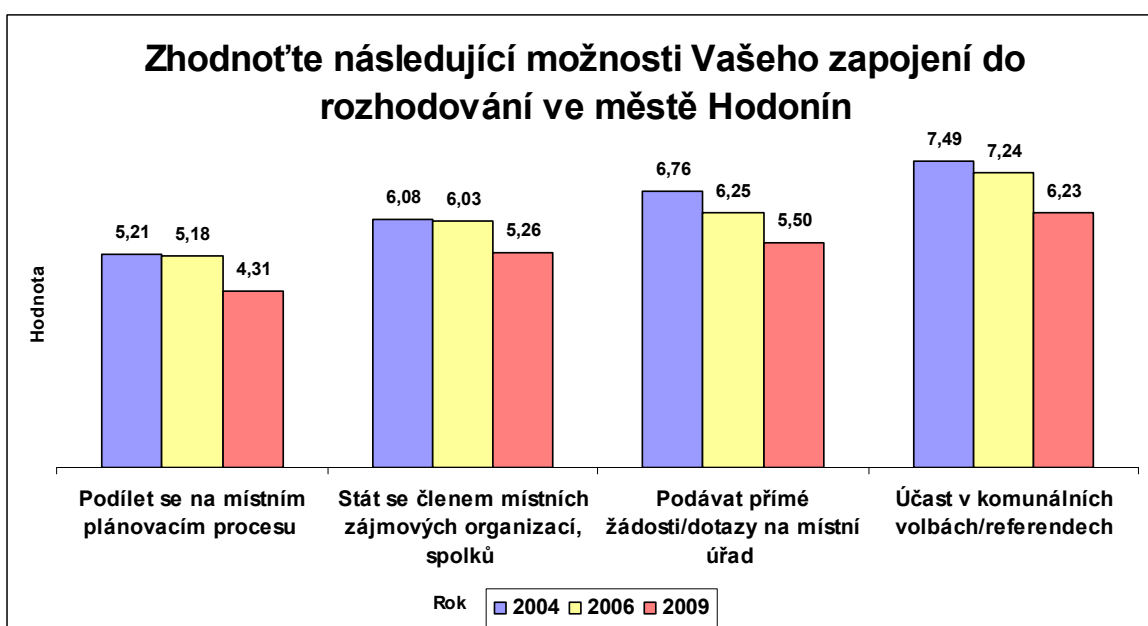
Obr. 11. Názor občanů na různé možnosti

Zdroj: zpracování - vlastní, data – TIMUR [26]

Z dotazníkového šetření vyplývá, že mimo spokojenost občanů s výběrem investičních akcí realizovaných městem, jsou všechny hodnoty podprůměrné. Občané z hlediska svých preferencí stanovili na prvním místě požadavek na možnost zvýšení odborné rekvalifikace.

6.4.6 Možnosti zapojení občanů do rozhodování

Následující otázka je věnována možnosti (0 = nízké, 10 = vysoké) zapojení občanů města Hodonín do rozhodování. Na níže uvedeném obrázku a v tabulce je zahrnuto srovnání vývoje tohoto ukazatele v průběhu jednotlivých let.

Obr. 12. Zapojení občanů do rozhodování ve městě v jednotlivých letech

Zdroj: zpracování - vlastní, data – TIMUR [26]

Tab. 3. Zapojení občanů do rozhodování ve městě v jednotlivých letech

	ROK		
	2005	2007	2009
Podílet se na místním plánovacím procesu	5,21	5,18	4,31
Stát se členem místních zájmových organizací, spolků	6,08	6,03	5,26
Podávat přímé žádosti/dotazy na místní úřad	6,76	6,25	5,50
Účast v komunálních volbách/referendech	7,49	7,24	6,23

Zdroj: zpracování - vlastní, data – TIMUR [26]

V uvedených letech hodnotili obyvatelé nejhůře možnost podílet se na místním plánování. U všech nabízených možností dochází každoročně k poklesu hodnot, čili z pohledu občanů se v průběhu času snižují možnosti jejich zapojování do rozhodování.

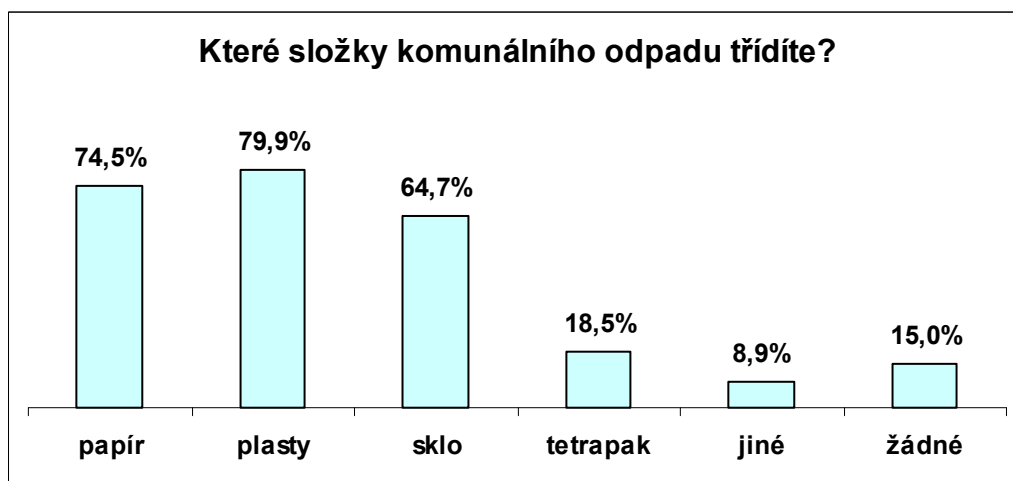
Při stanovování pořadí důležitosti preferovali respondenti jako první v pořadí následující možnosti:

- v roce 2005 – podávat přímé žádosti/dotazy na místní úřad,
- v roce 2007 – účast v komunálních volbách/referendech,
- v roce 2009 – účast v komunálních volbách/referendech.

6.5 Třídění komunálního odpadu a sběr BRKO

Na základě dohody se zástupci města Hodonín byly dále umístěny otázky na třídění komunálního odpadu a na potenciální sběr biologicky rozložitelného, kompostovatelného odpadu (dále jen BRKO).

6.5.1 Třídění komunálního odpadu

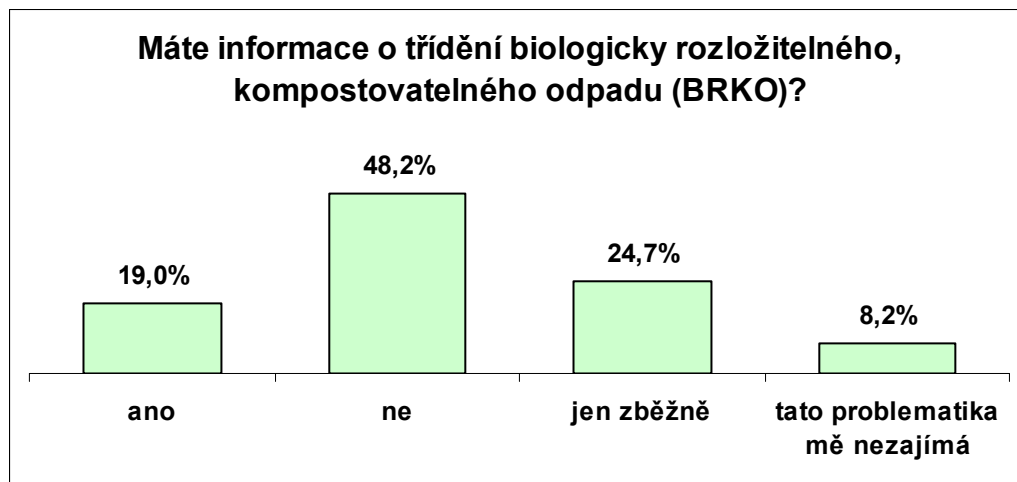

Obr. 13. Které složky komunálního odpadu občané třídí

Zdroj: zpracování - vlastní, data – TIMUR [26]

Z výše uvedeného obrázku vyplývá, že téměř 80% občanů města Hodonín třídí plasty. Velký podíl třídění je také u papíru (74,5%) a u skla (64,7%). Celkově 15,0% obyvatel města Hodonín komunální odpad vůbec netřídí.

6.5.2 Informovanost občanů o třídění BRKO

Obr. 14. Informovanost občanů o třídění BRKO

Zdroj: zpracování - vlastní, data – TIMUR [26]

Téměř polovina občanů města Hodonín nemá informace o možnosti třídění BRKO, přičemž 8,2% občanů tato problematika nezajímá.

6.5.3 Třídění BRKO

Další otázka byla směřována k samotnému třídění BRKO. Zvolení respondenti byli dotazováni, zda se věnují třídění BRKO. Celkově 11,5% občanů města Hodonín třídí BRKO, avšak 88,5% občanů vůbec netřídí.

7 VYHODNOCENÍ INDIKÁTORU A.1 VE MĚSTĚ HODONÍN

V první části této kapitoly je uvedeno souhrnné vyhodnocení pozitivních i negativních trendů, které se týkají spokojenosti či naopak nespokojenosti obyvatel města Hodonín. Tyto trendy byly zjištěny v rámci aplikační části posuzovaného indikátoru A.1 (kap. 6).

Dílčí komentáře k hodnocení (kap. 6) a souhrnné vyhodnocení (kap. 7.1) jsou uvedeny v konkrétních hodnotách. Zda je možno označit tyto cílové hodnoty za udržitelné či nikoliv, je nastíněno v druhé části této kapitoly.

7.1 Souhrnné vyhodnocení aplikační části

Obecně lze říct, že obyvatelé města Hodonín jsou s životem ve městě, jako s místem, kde žijí a pracují spokojeni. Přesto však zůstává 28,5% obyvatel s městem nespokojeno. Vyšší nespokojenost byla zjištěna u mužů než u žen. Při srovnání s ostatními městy vyplývá, že spokojenost s městem je v Hodoníně nižší než jinde, avšak oproti roku 2007 spokojenost mírně vzrostla.

Dále obyvatelé kladně hodnotí základní veřejné služby a možnost provozovat své záliby a koníčky. Naopak velká nespokojenost obyvatel je s možnostmi zaměstnání ve městě Hodonín. Z hlediska veřejných služeb jsou občané nejméně spokojeni se zdravotnickými službami ve městě a fungováním Městské policie. Na druhou stranu si cení základního školství a fungování Technických služeb Hodonín.

Oblast bezpečnosti hodnotili občané průměrně, za nejméně bezpečné považují chodit v noci po hlavních ulicích. Kvalita služeb ve městě byla hodnocena pozitivně, přičemž nejnižší míra spokojenosti občanů je se službami kulturního domu. Dostupnost základních veřejných služeb je vysoká u škol a městské hromadné dopravy (dále jen MHD), horší dostupnost byla stanovena u sociálních služeb a azylových bytů. Zajímavým výsledkem je i dobré vnímání odvozu odpadů a čištění ulic. Méně pozitivně však hodnotí občané kvalitu ovzduší ve městě. Podprůměrně hodnotí občané města Hodonín podporu novým podnikatelským záměrům a možnost podílet se na místním plánování.

Jako nejdůležitější z hlediska kvality života ve městě Hodonín preferují občané:

- možnost chodit bezpečně v noci po hlavních ulicích
- kvalitu služeb sportovních zařízení

- dostupnost zdravotnických zařízení (praktičtí lékaři a nemocnice)
- kvalitu ovzduší
- možnost odborné rekvalifikace
- účast v komunálních volbách/referendech

Z doplňkových otázek, které se týkají třídění a sběru odpadu vyplývá, že obyvatelé města Hodonín třídí nejčastěji plasty, papír a sklo. Varovným impulsem je, že 15% obyvatel města netřídí odpad vůbec. Z hlediska třídění BRKO je podstatné, že pouhých 11,5% občanů města Hodonín jej třídí, tzn. 88,5% občanů BRKO vůbec netřídí. Tento negativní trend může být způsoben tím, že téměř 50% občanů nemá informace o možnostech jeho třídění.

7.2 Cílové hodnoty indikátorů

Logicky se klade otázka, zda lze určit cílové hodnoty pro jednotlivé indikátory, které lze označit za udržitelné. Jinak řečeno, existuje cílová hodnota indikátoru, ke které by měly jednotlivé obce, města či regiony směřovat? Odpověď zní bohužel ne.

Udržitelný rozvoj je velmi komplexní fenomén a naše znalosti jeho jednotlivých aspektů jsou do jisté míry omezené. Z tohoto důvodu je problematické tvrdit, že určitá úroveň je udržitelná a jiná úroveň je už neudržitelná.

„S narůstajícími vědeckými znalostmi o vztahu člověka a jeho prostředí se naopak ukazuje, jak těžké je např. stanovit limity znečištění ovzduší (pro potřebu příslušných právních předpisů). Výzkumy naznačují, že i podlimitní dávky škodlivin mají dopad na zdraví člověka, zvláště v kombinaci různých sloučenin.“³⁸

Indikátory jsou vynikajícím nástrojem pro management obcí/měst i informovanost občanů. Vztah konkrétní hodnoty indikátoru a udržitelnosti či neudržitelnosti zatím v mnoha případech znám není. Jen těžko lze na základě indikátorů či jiných kritérií říct, že dané místo je udržitelnější než jiné.

³⁸ LUPAČ, M. et al. *Zrcadlo místní udržitelnosti: evropské indikátory udržitelného rozvoje v praxi měst České republiky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2005. s. 10.

Jak už bylo uvedeno v předchozích kapitolách, zjištěné cílové hodnoty indikátorů umožňují představitelům i občanům obce sledovat, porovnávat a posuzovat směr, kterým se konkrétní obec ubírá, poukazují na vznikající pozitivní či negativní trendy a pomáhají nám určit cestu k řešení zjištěných problémů.

8 NÁVRH NA ZLEPŠENÍ SITUACE VĚ MĚSTĚ HODONÍN

Město Hodonín klade důraz na spokojenost občanů a místních organizací v souladu s principy udržitelného rozvoje. Za tímto účelem má zpracovanou Strategii udržitelného rozvoje města Hodonín a Akční plán rozvoje města Hodonín. První část kapitoly je proto věnována právě těmto dokumentům.

V rámci druhé části této kapitoly vymezují pouze zjištěné negativní trendy a uvádím vlastní návrhy na jejich řešení či alespoň zlepšení pozitivním směrem.

Třetí část této kapitoly zahrnuje obecná doporučení k širšímu zapojování veřejnosti a k zvyšování komunikace s veřejností a propagaci, jejichž smyslem je zajistit vyšší spokojenost obyvatel města Hodonín.

8.1 Dokumenty udržitelného rozvoje města Hodonín

8.1.1 Strategie udržitelného rozvoje města Hodonín

Strategie udržitelného rozvoje města Hodonín je platná pro období 2006 – 2015. Tento dlouhodobý dokument respektuje strategické dokumenty na úrovni ČR a Jihomoravského kraje a zároveň principy udržitelného rozvoje.

Hlavním cílem bylo sladit existující materiály v rámci města Hodonín do jednoho integrovaného dokumentu a strukturovat jej tak, aby představoval srozumitelný a koncepční podklad pro rozhodování spojené s dlouhodobým zvyšováním kvality života občanů města. Vytváří také základní předpoklad pro možné čerpání vnějších finančních zdrojů z EU.

V rámci tohoto dokumentu je definována tato vize: „*Město Hodonín je lázeňským místem a regionálním centrem se zdravým životním prostředím a spokojenými obyvateli. Ctí své historické tradice, současně klade důraz na svůj rozvoj a dbá na růst životní úrovně svých obyvatel*“. ³⁹ Spokojenost občanů je tedy klíčovým prvkem pro naplňování této vize.

³⁹ *Strategie udržitelného rozvoje města Hodonín do roku 2015 a Systém strategického plánování* [online]. [cit. 2010-04-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.hodonin.eu>>.

Další část dokumentu zahrnuje podrobnou analýzu stavu ve městě Hodonín (SWOT analýzu, analýzu statistických údajů, brainstorming, průzkum názorů veřejnosti atd.). Na základě těchto zjištění jsou stanoveny okruhy, na které je třeba se přednostně zaměřit. Mezi současné strategické priority rozvoje města Hodonín patří: rozvoj podnikání a zaměstnanost; rozvoj cestovního ruchu, kultury a památek; rozvoj bydlení; životní prostředí; zapojení veřejnosti do života ve městě.⁴⁰ Na strategické priority navazuje stanovení cílů, cílových hodnot, rozvojových programů města a projektů.

8.1.2 Akční plán rozvoje města Hodonín

Akční plán města Hodonín je v podstatě realizačním dokumentem Strategie rozvoje města Hodonín. Samotný dokument zahrnuje souhrn projektů/záměrů, jejich rozčlenění do struktury strategie (skelet strategie), hodnocení projektů z pohledu přínosu pro město s ohledem na strategii stanovené priority a cíle a z pohledu udržitelného rozvoje města Hodonín.⁴¹ Ze stanoveného souboru projektů bude na základě předem schválené metodiky vytvořen krátkodobý (2-3letý) „Akční plán“, který se stane výchozím podkladem pro rozpočtový výhled a investiční plán města Hodonín.

8.2 Stanovení negativních trendů a navržená řešení

Občané města Hodonín hodnotí jako nejvíce problémové tyto oblasti:

- základní veřejné služby - možnosti zaměstnání ve městě Hodonín
- bezpečnost - chodit bezpečně v noci po veřejných prostranstvích
- kvalita veřejných služeb – kvalita služeb kulturního domu
- dostupnost základních služeb - dostupnost sociálních služeb a azylových domů

⁴⁰ *Strategie udržitelného rozvoje města Hodonín do roku 2015 a Systém strategického plánování* [online]. [cit. 2010-04-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.hodonin.eu>>.

⁴¹ *Akční plán rozvoje města Hodonína* [online]. [cit. 2010-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.hodonin.eu>>.

- kvalita životního prostředí - kvalita ovzduší a hluchnost
- názory na možnosti občanů - podpora podnikatelským záměrům
- možnost zapojení do rozhodování – možnost podílet se na místním plánování
- životního prostředí - třídění a sběr odpadu.

Následující části této kapitoly jsou zaměřeny na rozdělení hlavních problémů do samostatných podkapitol. Součástí každé podkapitoly jsou předloženy vlastní návrhy k jejich řešení či zlepšení.

8.2.1 Možnosti zaměstnání ve městě Hodonín

Míra nezaměstnanosti ve městě Hodonín se pohybuje poměrně vysoko nad průměrem Jiho-moravského kraje i ČR. V roce 2009 činila míra nezaměstnanosti ve městě Hodoníně 16,36 %. Vysoký je i počet osob dlouhodobě nezaměstnaných, tj. počet osob, které jsou nezaměstnané déle jak 12 měsíců jako podíl z počtu ekonomicky aktivních obyvatel.

Návrh řešení:

Aktivní podpora zaměstnanosti - zřizování nových pracovních míst:

- podporou malého a středního podnikání;
- absolventská místa;
- praktikantská místa;
- veřejně prospěšné práce.

Aktivní podpora zaměstnanosti – zapojení všech subjektů schopných vytvářet nová pracovní místa:

- jednání s podnikateli;
- podpora neziskových organizací při tvorbě nových pracovních míst.

Podpora podnikatelských aktivit ze strany města v oblasti cestovního ruchu.

8.2.2 Chodit bezpečně v noci po veřejných prostranstvích

Za veřejné prostranství jsou považovány – parky, veřejně přístupné plochy, hřiště aj. Bezpečnost ve městě zajišťuje Městská policie Hodonín, jejímž zřizovatelem je město Hodonín. Při zajišťování bezpečnosti je důležitá i spolupráce občanů a dalších složek či institucí.

Návrh řešení:

Analýza úrovně kriminality a delikvence ve městě, sledování počtu přistěhovalců a etnických menšin.

Problematika sociálně patologických jevů – zvýšení bezpečnosti ve městě:

- zřízením většího počtu kamerových systémů;
- předcházení kriminalitě;
- prověřovat potenciálně nebezpečné osoby.

Zlepšení bezpečnosti ve městě:

- zvýrazněním nasvícení problémových lokalit;
- prověřovat potenciálně nebezpečná místa;
- častější hlídky a kontroly.

8.2.3 Kvalita služeb kulturního domu

Dům kultury (dále jen DK) je příspěvkovou organizací řízenou městem Hodonín za účelem zajišťování kulturní činnosti a udržování kulturních tradic. Je pořadatelem a organizátorem kulturních akcí, divadelních představení, koncertů, výstav a kurzů v oblasti kultury.

Návrh řešení:

Výstavba, obnova a využití nových a stávajících kulturních prostor:

- dokončení rekonstrukce DK (budova, okolní plochy včetně parkoviště, vnitřní technologie);
- koncepce na odstraňování bariér v kulturním zařízení.

Aktivní podpora kultury – zahrnující duchovní a hmotnou tvorbu:

- podpora zapojení občanů do kulturního dění ve městě prostřednictvím pravidelného vyhlašování grantů v oblasti kultury;

- prostřednictvím rady města prosazovat rozvoj kulturních organizací;
- posílení spolupráce s ostatními subjekty při organizaci kulturních akcí.

Podpora a realizace pravidelných významných kulturních akcí jako jsou slavnosti, koncerty, přehlídky, výstavy, aj.

8.2.4 Dostupnost sociálních služeb a azylových domů

Město Hodonín zahájilo Komunitní plánování sociálních služeb již v roce 2004. Od této doby se podařilo zmapovat poskytované sociální služby ve městě (celkem 11 registrovaných poskytovatelů), zpracovala se socio-demografická analýza a potřeby uživatelů sociálních služeb. V souladu s touto problematikou se také realizují různé projekty.

Návrh řešení:

Sociální oblast ve městě Hodonín je dle mého názoru velmi dobře zpracovaná. Důležité je zvýšit informovanost o poskytovaných sociálních službách, dbát na co největší srozumitelnost a přehlednost informací pro občany:

- vydávání katalogu služeb v sociální sféře;
- tvorba samostatných internetových stránek;
- pravidelné zveřejňování informací v místním tisku, na kabelové televizi;
- informace o sociálních službách přes obvodní lékaře;
- kampaně pro uživatele sociálních služeb.

8.2.5 Kvalita ovzduší a hlučnost

Rozhodující vliv na kvalitu ovzduší a hlučnost má především stále se zvyšující automobilová doprava ve městě a s tím spojené exhalace ze spalovacích motorů a znečištění z velkých podniků ve městě i blízkém okolí.

Návrh řešení:

Pravidelná péče o veřejnou zeleň a městský mobiliář:

- výstavba městské zeleně (upřednostnit nealergeny);
- pravidelná údržba veřejných prostranství (parky, květinová výsadba, aj.).

Aktivní činnosti ke snížení imisní a hlukové zátěže z dopravy a stacionárních zdrojů:

- obnova zeleně v centru města a na exponovaných místech;
- pravidelné monitorování ovzduší, kontrola zdrojů znečištění;
- snížení prašnosti ve městě (pravidelný úklid a údržba).

Zkvalitňování bezbariérové MHD, budování sítě cyklostezek.

8.2.6 Podpora podnikatelským záměrům

Tento konkrétní problém velmi úzce souvisí s výše uvedeným, kterým je možnost zaměstnání ve městě Hodonín (kap. 8.2.1). Rozvoj podnikání a zaměstnanost jsou zahrnuty mezi současné strategické priority rozvoje města Hodonín.

Návrh řešení:

Bude podporováno malé a střední podnikání (živnostníci, řemeslníci).

Město Hodonín dokončuje rekonstrukci objektu v areálu bývalých kasáren, který bude dále využívat k přímé podpoře především vznikajících podnikatelských subjektů formou zvýhodněných nájmu.

8.2.7 Možnost podílet se na místním plánování

Každý občan města Hodonín má možnost aktivně se podílet na rozhodování. Občané jsou o jednotlivých činnostech města informováni prostřednictvím webových stránek města, místního tisku, popř. mohou svůj názor vyjádřit během veřejného projednávání.

Návrh řešení:

Aktivně zapojit veřejnost do života ve městě a dosáhnout spokojenosti občanů s možností účastnit se místního plánování a rozhodování:

- zlepšením vzájemné komunikace mezi: město – organizace města – občan;
- zvýšením informovanosti občanů;
- zapojení veřejnosti do plánování a rozhodování.

8.2.8 Třídění a sběr odpadu

Nakládání s odpady zajišťuje ve městě Hodonín společnost TESPRA Hodonín, s. r. o., která působí pod správou města. Poskytuje komplexní služby zejména v oblasti odpadového hospodářství. Ve městě je zaveden systém třídění prostřednictvím barevných kontejnerů, umístěných na stanovištích ve městě a barevných pytlů, rozdávaných domácnostem v některých částech města. Třídí se sklo, papír, plasty a nápojové kartony. Ve městě funguje sběrný dvůr odpadů, kam mohou občané bezplatně dovézt další odpady.

Návrh řešení:

Komplexní řešení nakládání s odpady ve městě:

- zamezit černým skládkám ve městě i okolí;
- rozšířit sběr separovaných složek komunálního odpadu;
- rozšířit síť kontejnerových stání na separovaný odpad;
- zvýšit podíl vyseparovaného nebezpečného odpadu z odpadu komunálního;
- snížit podíl komunálního odpadu ukládaného na skládku (separace BRKO);
- kompostovat biologicky rozložitelný odpad (projekt „Separovaně – spolu“ – příprava a pilotní ověření opatření k naplnění Akčního plánu tříděním odpadů spolu s podporou výchovy a osvěty občanů);
- výchova občanů k čistotě města a ekologii (pravidelná propagace a informace o možnostech likvidace separovaného odpadu, o složení znečišťujících látek, o způsobu likvidace separovaného odpadu).

Zlepšení čistoty ve městě:

- zajištění čistoty prostřednictvím veřejně prospěšných prací;
- zajištění čistoty prostřednictvím obecně prospěšných prací.

8.3 Navržená doporučení k zapojování a komunikaci s veřejností

Aktivní účast veřejnosti, podpora komunikace s veřejností a propagace přispívají k vyšší kvalitě života občanů a tvoří tak důležitou součást udržitelné společnosti. Z tohoto důvodu je následující část této kapitoly věnována právě doporučení k zlepšování vzájemné komunikace mezi městem a občanem, zapojování veřejnosti a zvyšování informovanosti.

8.3.1 Zapojování veřejnosti

Zapojování veřejnosti do rozhodovacích procesů, vytváření plánů a jejich realizace je jedním ze základních principů udržitelného rozvoje. Není vhodné informace od obyvatel podceňovat a odmítat je jako bezcenné a nedůležité. Pokud obyvatel pociťuje určitou věc jako problém, je na místě se jím zabývat a společně hledat možná řešení.

*„Včasné a účinné zapojení veřejnosti pomáhá vytvořit skutečný obraz stavu komunity, přináší nové pohledy a nová řešení, vede k vyjasnění stanovisek, rozvíjí společné názory, odstraňuje zbytečné obavy, posiluje zapojení lidí, pomáhá vytvářet sumu místních znalostí a zkušeností.“*⁴²

Zapojování veřejnosti v rámci MA 21 má své výhody i rizika. Mezi výhody patří např. získání zkušeností a názorů jiných osob, zvýšení pocitu soudržnosti k obci, zlepšení veřejného image, řešení konfliktů způsobem, který je přijatelný pro obě strany, lepší předcházení konfliktům, zvýšení motivace atd. K možným rizikům při práci s veřejností lze zařadit např. vyšší časová i finanční náročnost, možnost vyvolání falešných nadějí, jednostranné prosazování vlastních názorů atd.

8.3.2 Zvýšení komunikace s veřejností a propagace

Místní občané musí rozumět základním otázkám udržitelného rozvoje a současně také pochopit, že právě oni mohou svou aktivitou přispět k lepší budoucnosti místa, ve kterém žijí.

Konkrétních nástrojů pro možné zapojení veřejnosti je celá řada např. ankety a průzkumy, společenské a benefiční akce, moderované kulaté stoly, propagační materiály, plánovací akce, přímá reklama, mediální kampaně, internetové stránky, telefonní rozhovory apod. Dále uvádím stručný přehled některých z uvedených.

⁴² KAŠPAR, J., PETROVÁ, M. *Místní agenda 21: informace, postupy, kritéria*. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 2006. s. 32.

Internetové stránky

V dnešní době jsou internetové stránky jedním z hlavních informačních nástrojů. Internetové stránky by měly být přehledné, dostupné a aktualizované. Jsou klíčovým informačním zdrojem.

Propagační materiály

K plošnému informování veřejnosti o probíhajících procesech lze využít také distribuci informačních letáků do domácností. V menších obcích je tento způsob propagace účinný. Kromě propagačních letáků se osvědčují i klasické upomínkové předměty.

Moderované kulaté stoly

Jedná se o diskuzi nad aktuálními problémy. Úvodem je vhodné shrnout vstupní fakta a důvody pro konání kulatého stolu krátkou prezentací. Moderovat by měla nezávislá osoba, která není nijak vtažena do diskutovaného problému a má zkušenosti s komunikací.

Plánovací akce

Plánovací akce trvají včetně intenzivní přípravy několik dnů a umožňují zapojení většího množství občanů do řešení konkrétního problému, ale i do komplexního strategického plánování rozvoje. Problematika může být široce diskutována. Při organizování plánovacích akcí je vhodné využít pomoc organizací, které se touto činností profesionálně zabývají.

Mediální kampaně

Jsou nejúčinnější a zároveň nejnáročnější formou prezentace. Zahrnují tiskové zprávy, přímou spolupráci s regionálními novináři, placenou inzerci a reklamu a tiskové konference. Vhodným nástrojem propagace je také veřejný rozhlas nebo kabelová televize.

ZÁVĚR

V souvislosti s rozvojem obcí a zvyšováním kvality života jejich obyvatel se dnes v ČR, ale i v mnoha dalších zemích, hovoří o udržitelném rozvoji na místní úrovni. Obecně deklarovaným cílem udržitelného rozvoje je zajišťovat potřeby současných generací, bez omezení možností uspokojovat potřeby generací příštích.

Místní samosprávy plánují a realizují udržitelný rozvoj na místní úrovni, který je označován jako MA 21. Právě na úrovni obcí je nejvíce patrné, jak provázané jsou problémy ekonomické, sociální a environmentální. Snaha o místní udržitelný rozvoj musí být založena na vhodných indikátorech, které umožňují sledování a hodnocení skutečného pokroku směrem k udržitelnosti.

Hlavním cíle této bakalářské práce bylo analyzovat stanovený indikátor udržitelného rozvoje ve městě Hodonín. Vybraným indikátorem byla „Spokojenost občanů s místním společenstvím“.

Teoretická část práce přinesla odpovědi na problémové otázky, které se týkaly charakteristiky pojmů „Místní Agenda 21“ a „Indikátory udržitelného rozvoje“. Problémové otázky, které se vztahovaly ke spokojenosti občanů a způsobu nakládání s odpadem, byly podrobně řešeny v rámci praktické části.

Souhrnně se dá říct, že občané města Hodonín jsou spokojeni s místem, kde žijí a pracují. Jejich spokojenost, až na menší nedostatky, je také s jednotlivými rysy fungování města. Negativní výsledky přinesly informace o sběru a třídění odpadu. Ze strany města i občanů jsou zde určité rezervy ve zlepšování nastaveného systému. Díky výsledkům průzkumu získala místní samospráva konkrétní názory občanů na stav a kvalitu života občanů ve městě Hodonín. Tyto názory slouží k dalšímu zkvalitňování strategického plánování a řízení rozvoje, který směřuje ke zvyšování spokojenosti občanů při respektování principů udržitelného rozvoje.

V návaznosti na hlavní cíl jsou vyhodnoceny hlavní problémové oblasti a stanoveny navržená doporučení na zlepšení spokojenosti a zvyšování kvality života obyvatel ve městě.

Indikátory udržitelného rozvoje jsou nedílnou součástí hodnocení udržitelného rozvoje na místní úrovni. Bez sledování těchto indikátorů nelze objektivně hodnotit, jestli vývoj obce směřuje k udržitelnosti nebo se naopak vzdaluje. V této souvislosti je také nutné zdůraznit,

že sledování indikátorů udržitelného rozvoje samo o sobě k udržitelnosti obce nepřispívá. Využívání indikátorů je pouhým nástrojem, který umožňuje obcím postupovat zvoleným směrem a objektivně tento postup hodnotit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografické zdroje:

- [1] BRUNDTLAND, GRO HARLEM. *Naše společná budoucnost: světová komise pro životní prostředí a rozvoj*. 1. vyd. Praha: Academia, 1991. 297 s. ISBN 80-85368-07-02.
- [2] HŘEBÍK, Š., TŘEBICKÝ, V. *Zrcadlo místní udržitelnosti: manuál zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce*. 1. vyd. Praha: EnviConsult, 2006. 48 s. ISBN 978-80-239-8594-8.
- [3] KAŠPAR, J., PETROVÁ, M. *Místní Agenda 21: informace, postupy, kritéria*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 2006. 55 s. ISBN 80-7212-435-8.
- [4] LUPAČ, M. et al. *Zrcadlo místní udržitelnosti: evropské indikátory udržitelného rozvoje v praxi měst České republiky*. 2. vyd. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2005. 45 s. ISBN 80-903244-7-9.
- [5] MOLDAN, B. *Indikátory trvale udržitelného rozvoje*. 1. vyd. Ostrava: VŠB - TU; Praha: MŽP ČR, UK. Centrum pro otázky životního prostředí, 1996. 87 s. ISBN 80-7078-380-X.
- [6] MOLDAN, B. *(Ne)udržitelný rozvoj: ekologie – hrozba i naděje*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2003. 141 s. ISBN 80-246-0769-7.
- [7] MOLDAN, B. *Ekologická dimenze udržitelného rozvoje*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2006. 102 s. ISBN 80-246-0246-6.
- [8] NOVÁK, J. et al. *Zrcadlo místní udržitelnosti: indikátory místní udržitelnosti v ČR, zkušenosti z praxe TIMUR*. 1. vyd. Praha: Aladin Agency, 2010. 38 s. ISBN 978-80-904490-5-3.
- [9] PŮČEK, M. et al. *Přístup radnice k životnímu prostředí: soubor příkladů ze Vsetína*. 1. vyd. Vsetín: Město Vsetín, 2005. 80 s. ISBN 80-239-6431-3.
- [10] PŮČEK, M. et al. *Udržitelný rozvoj, environmentální řízení a audity*. 1. vyd. Vsetín: COM4, 2007. 77 s. ISBN 978-80-903960-1-2.

- [11] REITSCHMIEDOVÁ, A. et al. *Metodika pro místní Agendy 21 v České republice: strategie, postupy a techniky uplatnění MA21 na místní a regionální úrovni ČR*. 1. vyd. Praha: MŽP ČR, ČEÚ, NSZM ČR, 2003. 140 s.
- [12] ŽÁK, M. *Účetnictví a reporting udržitelného rozvoje: na mikroekonomické a makroekonomické úrovni*. 1. vyd. Praha: Linde, 2009. 285 s. ISBN 978-80-86131-82-5.

Právní předpisy:

- [13] Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Elektronické zdroje:

- [14] *Agenda 21* [online]. [cit. 2010-03-16]. Dostupný z WWW: <http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/e26dd68a7c931e61c1256fbc0033a4ee/b56f757c1507c286c12570500034ba62?OpenDocument>.
- [15] *CENIA – Česká informační agentura životního prostředí* [online]. [cit. 2010-03-19]. Dostupný z WWW: <http://www.cenia.cz>.
- [16] *Jak a proč se stát členem NSZM ČR* [online]. [cit. 2010-04-05]. Dostupný z WWW: <http://www.nszm.cz>.
- [17] *Kritéria místních Agend 21 – oficiální nástroj pro měření kvality MA 21 v ČR – pro města a obce* [online]. [cit. 2010-03-18]. Dostupný z WWW: <http://www.nszm.cz/index.shtml?apc=r2083362t>.
- [18] *Město Hodonín, Oficiální stránky města* [online]. [cit. 2010-04-25]. Dostupný z WWW: <http://www.hodonin.eu/>.
- [19] *Místní Agenda 21 – Jak na to* [online]. [cit. 2010.03.17]. Dostupný z WWW: <http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=u&x=1923253>.
- [20] *Národní síť Zdravých měst České republiky* [online]. [cit. 2010-03-19]. Dostupný z WWW: <http://www.nszm.cz>.
- [21] *O místní Agendě 21* [online]. [cit. 2010-03-28]. Dostupný z WWW: <http://www.cenia.cz>.

- [22] *Odbor rozvoje města* [online]. [cit. 2010-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.hodonin.eu/>>.
- [23] *Přehled MA 21 v ČR v roce 2010* [online]. [cit. 2010-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://ma21.cenia.cz/>>.
- [24] *Sada Kritérií MA 21* [online]. [cit. 2010-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://ma21.cenia.cz/kriteria>>.
- [25] *Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky* [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.mzp.cz/cz/sur>>.
- [26] *Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj* [online]. [cit. 2010-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://timur.cz/>>.

Interní zdroje:

- [27] *Akční plán rozvoje města Hodonína* [online]. [cit. 2010-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.hodonin.eu/>>.
- [28] *Strategie udržitelného rozvoje města Hodonín do roku 2015 a Systém strategického plánování* [online]. [cit. 2010-04-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.hodonin.eu/>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

§	paragraf
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
BRKO	Biologicky rozložitelný, kompostovatelný odpad
CENIA	Česká informační agentura životního prostředí
č.	číslo
ČR	Česká republika
DK	Dům kultury
ECI	Společné evropské indikátory
EK	Evropská komise
ESI	Index environmentální udržitelnosti
EU	Evropská unie
FaME	Fakulta managementu a ekonomiky
GIS	Geografický informační systém
HDI	Index lidského rozvoje
kap.	kapitola
Kč	Korun českých
MA 21	Místní Agenda 21
MěÚ	Městský úřad
MHD	Městská hromadná doprava
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
např.	například
NSZM ČR	Národní síť zdravých měst České republiky
ORP	Obec s rozšířenou působností

OSN	Organizace spojených národů
popř.	popřípadě
pozn.	poznámka
příp.	případně
PS RVUR	Pracovní skupina Rady vlády pro udržitelný rozvoj
resp.	respektive
RVUR	Rada vlády pro udržitelný rozvoj
Sb.	Sbírka (zákona)
SUR	Strategie udržitelného rozvoje
TIMUR	Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj
tj.	to je
tzn.	to znamená
tzv.	takzvané
UNCED	Konference OSN o životním prostředí a rozvoji
UNEP	Program OSN pro životní prostředí
vč.	včetně
WCED	Světová komise pro životní prostředí a rozvoj
WHO	Světová zdravotnická organizace
WSSD	Světový summit o udržitelném rozvoji

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Tři pilíře udržitelného rozvoje.....	21
Obr. 2. Průkazka	44
Obr. 3. Rozdělení respondentů dle věku.....	45
Obr. 4. Spokojenost občanů s Hodonínem	46
Obr. 5. Spokojenost občanů – srovnání obcí	46
Obr. 6. Spokojenost občanů s jednotlivými rysy fungování obce.....	48
Obr. 7. Bezpečnost ve městě.....	49
Obr. 8. Kvalita služeb ve městě	50
Obr. 9. Dostupnost základních služeb ve městě	50
Obr. 10. Kvalita zvolených položek ve městě	51
Obr. 11. Náзор občanů na různé možnosti.....	51
Obr. 12. Zapojení občanů do rozhodování ve městě v jednotlivých letech	52
Obr. 13. Které složky komunálního odpadu občané třídí	53
Obr. 14. Informovanost občanů o třídění BRKO.....	54

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Srovnání spokojenosti občanů s Hodonínem v jednotlivých letech	47
Tab. 2. Index průměrné spokojenosti obyvatel města v jednotlivých letech	47
Tab. 3. Zapojení občanů do rozhodování ve městě v jednotlivých letech	52

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Metodický list k Indikátoru A.1

Příloha P II: Dotazník k Indikátoru A.1

Příloha P III: Metodika dotazníkového průzkumu

PŘÍLOHA P I: METODICKÝ LIST K INDIKÁTORU A.1

METODICKÝ LIST: INDIKÁTOR A.1

Název:

SPOKOJENOST OBČANŮ S MÍSTNÍM SPOLEČENSTVÍM

Titulkový indikátor: Průměrná spokojenost s místním společenstvím

Ukazatel: Úroveň spokojenosti občanů (obecně a s ohledem na různé rysy fungování obce)

1. Definice

„Občané“ jsou lidé s trvalým bydlištěm v rámci administrativních hranic dané obce. V případě zájmu představitelů obce (a jsou-li k dispozici další zdroje), může se průzkum rozšířit i na další občany - např. na dojíždějící za prací či turisty. Tato data je pak ale nutné vyhodnotit odděleně od hlavních výsledků (tj. těch, které se týkají obyvatel obce).

„Spokojenost“ se měří na stupnici od 0 do 10.

Základní rysy dotazování jsou popsány v dokumentu: Metodika dotazníkového průzkumu
Obecný úvod – indikátory 1, 3, 6 a 10.

„Obec“ představuje geografické území spravované místním úřadem. Pokud by se některá sledovaná hlediska (např. spokojenost s přírodním prostředím, zaměstnanost, atd.) vztahovala pouze na blízké okolí nebo na oblast větší než je rozloha samosprávy, musí to by v dotazníku uvedeno a při vyhodnocení vysvětleno.

2. Otázka

- I. Jak jsou občané spokojeni se svou obcí, jako místem, kde žijí a pracují?
- II. Jak jsou občané spokojeni s jednotlivými rysy fungování obce?
- III. Jak občané hodnotí různé rysy fungování obce, a který z těchto rysů vnímají jako nejdůležitější z hlediska kvality jejich života?

3. Souvislosti

Kvalita života občanů je důležitou součástí udržitelné společnosti. Znamená možnost žít v takových podmínkách, které zahrnují bezpečné a cenově přijatelné bydlení, dostupnost základních služeb (školství, zdravotnictví, kultura, atd.), zajímavou a uspokojující práci, kvalitní životní prostředí (jak přírodní, tak antropogenní) a reálnou možnost účastnit se místním plánování a rozhodování. Názor občanů na tyto otázky představuje důležité měřítko celkové spokojenosti s daným místem, takže je to důležitý indikátor místní udržitelnosti.

Samozřejmě, že tyto aspekty nepokrývají celou problematiku kvality života a spokojenosti (např. spokojenost spojená s pocitem soudržnosti s danou obcí, mezilidských vztahů, kvality osobního života apod.), ale je důležité vzít v úvahu ty faktory kvality života, které jsou přímo ovlivňovány místní, národní a/nebo evropskou politikou.

Všeobecné blaho a spokojenost občanů jsou významově širší termíny, které fungují spíše jako obecné cíle rámcující jednotlivé strategie.

Zahrnuté principy trvalé udržitelnosti: 1, 2, 4, 5, 6

4. Cíle

Pro tento indikátor neexistují žádné přesné cíle, jen obecné povědomí, že kvalita života občanů a jejich spokojenost s místem kde žijí patří k důležitým prvkům udržitelnosti.

5. Jednotky měření

- I. % rozdělení (čisté hodnoty pro danou časovou periodu) jednotlivých úrovní spokojenosti;
- II. procentní skóre spokojenosti s jednotlivými rysy fungování obce vážené podle důležitosti, která je jim udělena;
- III. procentní skóre vztažené k různým aspektům každého posuzovaného rysu.

6. Frekvence měření

Jednou za dva roky.

7. Metoda a zdroje sběru dat

Metodika sběru dat je popsána v dokumentu: Metodika dotazníkového průzkumu
Obecný úvod – indikátory 1, 3, 6 a 10.

Informace důležité pro vyhodnocení indikátoru 1 se nacházejí na úvod dotazníku (demografické údaje - pohlaví, věk, zaměstnání).

8. Forma vyhodnocení/prezentace výsledků

A) Pro reportování na evropskou úroveň

I. Všeobecná/celková spokojenost (otázka 1a, 1b)

Tabulka znázorňující procentuální zastoupení odpovědí na úvodní otázku dotazníku. Obecný komentář k hlavním výsledkům (vzájemné srovnání distribuce odpovědí, event. srovnání s výsledky obdobných průzkumů v jiných městech).

II. Spokojenosti s jednotlivými rysy fungování obce (otázky 2 - 7)

Tabulka znázorňující procentuální skóre spokojenosti s jednotlivými rysy fungování obce vážené podle důležitosti, která je jim udělena. Obecný komentář k hlavním výsledkům (porovnání výsledků u různých zapojených měst).

III. Hodnocení jednotlivých aspektů každého posuzovaného rysu

Tabulka znázorňující výsledky hodnocení jednotlivých aspektů každého posuzovaného rysu (ve formě % skóre). Obecný komentář k hlavním výsledkům (porovnání výsledků u různých zapojených měst).

B) Vyhodnocení na místní úrovni

Je vhodné doplnit výše uvedené společné „evropské“ části dotazníku místně specifickými otázkami, které budou reflektovat místní podmínky a priority. Tyto doplňkové údaje je pak vhodné vyhodnotit a interpretovat tak, aby výsledky byly využitelné pro místní plánování nebo v procesu místní Agendy 21. Je velmi důležité vysvětlit (pomocí tabulek a komentářů), proč občané nejsou s určitými věcmi spokojeni (specifické komentáře k odpovědím občanů na otevřené otázky o důvodech jejich nespokojenosti s daným problémem). Vhodné je setřídít tyto odpovědi i podle věku, pohlaví a povolání, pokud je průzkum veden s tímto cílem (oddělené tabulky s propojeními mezi věkem, socio-ekonomickým postavením, pohlavím a úrovní spokojenosti).

9. Příklady podobného použití

Různé variace tohoto indikátoru byly použity v množství místních iniciativ. Město Leicester (VB) měří celkovou spokojenost občanů s okolím na základě odpovědi na jedinou otázku kladenou v místních průzkumech. Indikátor se vyhodnocuje ve formě čisté procentuální hodnoty respondentů, jejichž odpověď byla „velmi spokojen(a)“ nebo „celkem spokojen(a)“, mínus procento odpovědí „velmi nespokojen(a)“ nebo „spíše nespokojen(a)“. Kromě již zmíněných odpovědí mohou respondenti odpovědět „ani spokojen(a), ani nespokojen(a)“. Tato odpověď se nezapočítává do čisté hodnoty.

10. Aktuální otázky/další vývoj

Z rozboru prvního kola průzkumu se objevilo množství nedořešených otázek.

1. Mohlo by být prospěšné zahrnout do průzkumu další hlediska ovlivňující úroveň kvality života společnosti.¹
2. V případě mnoha sledovaných rysů se posuzované území liší od území spravovaného daným úřadem.²
3. V mnohých případech mohou být z průzkumu odstraněny některé služby využívané jen částí populace (např. školy), což umožní větší koncentraci na služby poskytované populaci jako celku; nebo jinak, tyto průzkumy mohou proběhnout (jako hloubkové studie) na menším vzorku současných a potenciálních uživatelů.³

Budoucí diskuse může zahrnout některé další přístupy (odlišné od přístupu, který je navržen tímto indikátorem) podobné těm, které použili při 31. indikátoru projektu TERM podpořeném EEA (povědomí a postoj vůči ohrožení životního prostředí sektorem dopravy) a při průzkumu EUROBAROMETER (Generální direktorát pro životní prostředí) („Důvody stížností na stav místního životního prostředí“, kdy uvažuje „objem dopravy“ jako jednu z možných odpovědí).

11. Klíčová slova

Spokojenost, místní komunita/samospráva, bydlení, zaměstnanost, přirozené prostředí, vybudované prostředí, služby, účast veřejnosti, osobní bezpečnost.

¹ Předchozí průzkumy v této oblasti zdůraznily význam úrovně spokojenosti v souvislosti se společenskými vztahy v rámci místní komunity (jejich síla, kvalita, atd.). Ke vnímání kvality života v rámci místního společenství také přispívá dostupnost sítě spolků (formálních i neformálních), které poskytují podporu, společnost či služby (veřejné a soukromé) – tj. kvalita občanské společnosti. Testovací fáze (během které mohou respondenti sami určovat další hlediska) může poskytnout zajímavé odpovědi na tuto otázku.

² Toto je případ dostupnosti a kvality přírodních zdrojů (obecně jsou společně vnímané, protože zahrnují velké území) a pracovních příležitostí (alespoň v případě komunit náležejícím k městským aglomeracím). V těchto případech je užitečné při formulaci otázky specifikovat, k jakému území se otázka vztahuje.

³ S odkazem především na ty proměnné, které se vztahují ke službám poskytovaným určitým společenským skupinám (např. školy, sociální služby), situace, zda respondenti tyto služby využívají, velmi výrazně ovlivňuje jejich vnímání spokojenosti a tudíž může značně ovlivnit jejich odpovědi a následně celkový výsledek.

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK K INDIKÁTORU A.1

Dotazník – Indikátor A.1

Níže uvedené údaje vyplní pouze JEDNA osoba (označená jako příjemce). V případě, že jsou data zjišťována pomocí telefonního interview, je nutné, aby dotazník byl vyplněn před vlastním rozhovorem.

Obecné informace

- a) Pohlaví: muž žena
- b) Věk _____
- c) Zaměstnaní student zaměstnaný nezaměstnaný důchodce

1.a) Jak jste spokojen(a) s vaší obcí, jako s místem, kde žijete a pracujete?

(Vyberte prosím pouze jednu možnost)

- velmi spokojen
 mírně spokojen
 mírně nespokojen
 velmi nespokojen

1.b) Vyjádřete úroveň vaší spokojenosti na procentní stupnici (0 velice nízká, 10 velmi vysoká)

Procentní skóre: _____

Prosím přiřadte ke každé otázce procentní skóre (podobně jako v předchozí otázce 0 velice nízká spokojenost, 10 velmi vysoká)

2) Jak jste spokojen s mezilidskými vztahy ve vaší obci? _____

3) Jak jste spokojen s možnostmi provozovat své záliby a koníčky? _____

4) Jak jste spokojen se základními veřejnými službami (zdravotní a sociální služby, školy, veřejná doprava, atd.)? _____

Z toho jak jste spokojeni s:

4a) zdravotními službami? _____	4f) městskou hromadnou dopravou? _____
4b) sociálními službami? _____	4g) fungováním Městského úřadu? _____
4c) mateřskými školami? _____	4h) fungováním Technických služeb? _____
4d) základními školami? _____	4i) fungováním Městské policie? _____
4e) středními školami? _____	

5) Jak jste spokojen s kvalitou okolního životního prostředí? _____

6) Jak jste spokojen s možnostmi zaměstnání ve vašem městě? _____

7) Jak jste spokojen s možnostmi účastnit se místního plánování, rozhodování či kulatých stolů?

Nyní prosím seřadte dané oblasti/položky v závislosti na vašem osobním hodnocení důležitosti (1= nejvíce důležitý, 6 = nejméně důležitý)

Pořadí

- _____ mezilidské vztahy
_____ možnost praktikovat vaše zájmy a záliby
_____ základní veřejné služby
_____ kvalita okolního životního prostředí
_____ možnost zaměstnání
_____ možnost účastnit se lokálního plánování

Přihodte prosím hodnocení na škále mezi 0 (nejméně) a 10 (nejvíce) každé položce v seznamu otázky a):

a) Jak časté je ve vašem sousedství:

- _____ Mluvit se sousedy?
_____ Mluvit s lidmi, které potkáte v obchodech?
_____ Zastavit se a hovořit s přáteli, které potkáte na ulici?
_____ Setkávat se na místech k tomu určených (hospody, kostel, sociální centra, parky)?

Nyní prosím označte – podle vašeho osobního hodnocení – dvě nejdůležitější položky z daného výčtu (1 = nejdůležitější, 2 druhý nejdůležitější)

- 1.....
2.....

Nyní prosím zopakujte totéž pro otázky b) až g) tak, že do druhého sloupce (*) napíšete číslice 1 a 2 pro nejdůležitější a druhou nejdůležitější alternativu

b) Jak bezpečné je podle vás:

- _____ Být přes den doma s nezamknutými dveřmi? (*)
_____ Nechat přes noc otevřené okno?
_____ Chodit v noci po hlavních ulicích?
_____ Chodit v noci po veřejných prostranstvích?

c) Zhodnoťte prosím kvalitu následujících služeb:

- _____ Sportovní zařízení
_____ Divadla a kina
_____ Muzea a výstavní síně
_____ Kulturní domy
_____ Knihovny

d) Jak dostupné jsou následující základní služby

- _____ Praktičtí lékaři
_____ Nemocnice
_____ Sociální služby
_____ Sociální bydlení
_____ Policie
_____ Veřejné školy
_____ Veřejná doprava

e) Zhodnoťte kvalitu následujících položek:

- _____ Veřejné parky a zahrady, zeleň obecně
_____ Zastavěné prostory
_____ Odvoz odpadů a čištění ulic
_____ Kvalita ovzduší
_____ Hlučnost v noci
_____ Hlučnost ve dne

f) Jaký je váš názor na následující možnosti:

- _____ Možnost odborné rekvalifikace
_____ Podpora novým podnikatelským záměrům
_____ Úroveň nezaměstnanosti ve vaší obci
_____ Distribuce bohatství ve vaší obci
_____ Reinvestice příjmů obce v místě

g) Zhodnoťte prosím efektivitu následujících možností zapojení do rozhodování ve vaší obci:

- _____ Podílet se na místním plánovacím procesu (příprava ÚP apod.)
_____ Stát se členem místní nevládní organizace
_____ Podávat přímé žádosti/dotazy na místní úřad
_____ Účast v komunálních volbách/referendech
_____ Organizovat/účastnit se na místních demonstracích

PŘÍLOHA P III: METODIKA DOTAZNÍKOVÉHO PRŮZKUMU

Metodika dotazníkového průzkumu Obecný úvod – indikátory 1, 3, 6

Úvod

Existují rozdílné techniky sběru dat, které různou měrou zahrnují účast veřejnosti – od nízké úrovně až po vysoký stupeň participace občanů, kdy se používají metody, které spojují klasické metody sběru dat s aktivní účastí občanů (semináře, po kterých následuje dotazníkový průzkum zaměřený na specifická témata, atd.).

Metoda zde navržená vychází ze sběru reprezentativního vzorku dat, na základě dotazníku, který vyplňují samotní občané (předem daný počet členů domácnosti, viz. část „Vzorek“.

Dotazníkový výzkum podle této metodiky umožňuje získat potřebné informace pro výpočet indikátorů 1, 3 a 6

V ideálním případě se všechna šetření k těmto 3 dotazníkům provádí najednou, za účelem snížení nákladů a času potřebného k dotazování.

Distribuce dotazníků

Dotazníky mohou být doručeny do domácností prostřednictvím soukromého kurýra či zaměstnance úřadu nebo pomocí poštovní služby. Užití zaměstnance úřadu pro distribuci se je lepší v případě, že obecní/městský úřad chce zviditelnit svou péči o životní prostředí a udržitelný rozvoj. V případě rozesílání poštou se doporučuje přiložit vysvětlujícího dopis podepsaný starostou/primátorem města. Dopis by měl obsahovat stručnou informaci o indikátorech jako o důležitém prvku procesu rozhodování o rozvoji města a udržitelnosti.

Samotné distribuci také může předcházet telefonické oznámení, které zpravidla zvýší motivaci dotázaných k pozitivní odpovědi na průzkum.

Sběr dat:

Data je možné sbírat 3 různými způsoby:

- Pomocí vyškoleného pracovníka: tato metoda umožňuje primární kontrolu kvality dat;
- Pomocí telefonního rozhovoru: doporučujeme, aby termín rozhovoru byl domluven předem a dotazník doručen k respondentovi před vlastním rozhovorem;
- Rozesílkou poštou: v tomto případě je nutné oslovit větší vzorek dotázaných, neboť je nutné zajistit, aby počet navrácených dotazníků vyhovoval požadavku na reprezentativnost vzorku podle velikosti města/obce (viz. níže). Je nutné počítat s tím, že návratnost by při tomto typu výzkumu měla být alespoň 30 %.

Vzorek:

1. Prvním krokem je výběr respondentů z databáze voličů (registru obyvatel). Je nutné zajistit plnoletost oslovených. Doporučuje se zvolit dva respondentské soubory o stejné velikosti, z nichž jeden bude sloužit jako záložní.

2. Druhým krokem je identifikace rodin, k nimž náleží vybraní jedinci. Není možné vybrat dva členy z jedné rodiny (v případě, že v prvním vzorku bude dva členové jedné rodiny, bude druhý člen nahrazen osobou se stejným pořadovým číslem ze záložního souboru).

Náhodný výběr osob garantuje dobrou reprezentativnost výběrového souboru. Počty získaných odpovědí by měly v závislosti na velikosti sídla dosahovat hodnot:

- sídla s počtem obyvatel pod 20 tisíc: 700;
- sídla s počtem obyvatel v rozmezí 20 tisíc až 100 tisíc: 850;
- sídla s počtem obyvatel nad 100 tisíc: 1000.

Minimální velikost výběrového souboru je bez ohledu na velikost obce 500 respondentů.

Dále se musí brát v úvahu 30 až 35% podíl těch, kteří neodpoví, proto doporučujeme použít vzorek přibližně o 50% vyšší než je uvedeno v předchozím odstavci (tedy 1500 místo 1000, atd.). V případě, že nedojde k navýšení velikosti výběrového vzorku, je nutné zajistit alespoň 90-95% návratnost.

V případě, že výběrový vzorek nereprezentuje socio-demografickou strukturu obyvatel města, výsledky by měly být váženy, aby bylo reprezentativnosti v otázce věku, pohlaví a geografické distribuce dosaženo.

V případě šetření v rámci administrativního území, které je větší než území jedné obce a odpovídá např. sdružení obcí či mikroregionu, je nutné použít metodu „sdruženého vzorkování.“

Tato metoda vyžaduje vytipování homogenních dílčích území v rámci daného širšího administrativního celku (s ohledem na relevantní proměnné, jako je geografická distribuce obyvatel, velikost populace, atd.).

Následně je možné vybrat ze dvou možností:

- a) Pro každé dílčí území je zvolen odpovídající centroid (který v tomto případě odpovídá obci vykazující obdobné charakteristiky jako předmětné území). Výběr respondentů pak probíhá v rámci tohoto centroidu, takže výsledky mohou být extrapolovány na celé území.
- b) Výzkum a výběr respondentů je proveden v rámci celého homogenního dílčího území. Tato metoda vychází z předpokladu, že obce, které tvoří širší celek, jsou si podobné natolik, že mohou být posuzovány jako jeden celek.

Definice/identifikace respondentů

- Indikátor 1: vybraní jedinci
Indikátor 3: každý člen rodiny za sebe (jeden dotazník pro jednu osobu)
Indikátor 6: rodiče, pokud jsou v rodině školou povinné děti

Podrobná metodika dotazníkového průzkumu pro naplnění indikátoru A.1 a A.3

Z registru obyvatel se vybere reprezentativní vzorek obyvatel následujícím způsobem:

- Odfiltrují se plnoletí obyvatelé (nad 18 let)
- Podle velikosti města se z registru náhodným výběrem vybere dostatečný počet respondentů (A) (pod 20 tisíc – 700 / 20 tisíc až 100 tisíc 850 / nad 100 tisíc – 1000 respondentů).
- *Náhodný výběr*: každý prvek (respondent) musí mít stejnou pravděpodobnost, že bude vybrán.
- Výběr z registru tedy musí být prováděn náhodným výběrem - vybere se každý desátý, dvacátý, ... člen a vybírá se tak dlouho, dokud nedostaneme požadovaný počet respondentů (A).
- Při výběru počtu respondentů musíme počítat s dvěmi skutečnostmi:
 1. Nesmí být ve výběru dva nebo více členů jedné rodiny
 2. Někteří respondenti při dotazování nebudou moci (nebudou chtít) odpovídat.
- Z toho důvodu je nutné mít v zásobě další sadu respondentů (B), z které budeme nahrazovat původní soubor (tuto sadu vybíráme současně s tou první (A))
- Vybraný soubor respondentů (A) zkontrolujeme, zda neobsahuje dva nebo více členů z téže domácnosti. Pokud takové osoby výběr (A) obsahuje, přidáme stejné množství členů ze souboru (B), abychom dostali požadovaný počet respondentů.

Rozdělení vzorku respondentů mezi tazatele:

Každý tazatel obdrží seznam respondentů (seznam již neobsahuje osoby ze stejné domácnosti), se kterými by měl provést vlastní dotazníkové šetření. Pokud bude deset tazatelů a bude potřeba provést 850 rozhovorů, dostane každý tazatel 85 adres respondentů K těmto 85 adresám se přidá ještě 50% náhradníků se seznamu (B) – tedy pro každého tazatele 43 adres.

Tazatel při vlastním dotazování bude navštěvovat jednotlivé osoby z původního seznamu. Pokud nějakou osobu nedostihne doma na druhý pokus nebo pokud osoba odmítne odpovídat, nahradí tuto osobu členem ze seznamu náhradníků (respondenty ze seznamu náhradníků bere tazatel osoby popořadě – nikoliv podle známosti či blízkosti lokality – aby se nenarušil princip náhodnosti).

Tazatel skončí dotazování ve dvou případech:

1. Pokud má již provedl 85 rozhovorů (a zbylo mu několik osob ze seznamu náhradníků, se kterými dotazování neprováděl)
2. Pokud již vyčerpá seznam náhradníků a nemá požadovaný počet 85 rozhovorů

V případě 2. si dojde pro další seznam náhradníků a z něho se pokusí udělat zbývající počet rozhovorů.

Tazatelé provádějí dotazování přímým rozhovorem: kladou otázku a zapisují odpovědi. V žádném případě nedávají dotazník z ruky k vyplnění respondentem samým.